

DOMOVINA

Oglasi:

Za 1 mm x 60 inseratnega stolpiča mali 80 vinarjev, uradni 1-20 K, poslano, posmrtnice in reklame 2 K. Večkratne objave popust.

Izhaja vsak petek.

Upravništvo „Domovine“ v Ljubljani, Sodna ulica 6.
Uredništvo „Domovine“, Miklošičeva c. 16, Tel. 72.

Naročnina:

Mesečno 3 K, četrletno 9 K, polletno 18 K, ooletno 36 K.

Dr. Ivan Oražen †.

Nemila smrt je pokosila enega najboljših med nami: pretekli petek zjutraj se je raznesla po Ljubljani vest, da je tekem noči nenadoma umrl v najlepši moški dobi starosta jugoslovanskega Sokolstva in šef zdravstvenega odseka za Slovenijo, dr. Ivan Oražen.

Pokojni dr. Oražen je bil mož, kakršnih ni preveč med nami in zato je vest o njegovi smrti užalostila vse, ki so tega redkega moža poznali in teh ni malo, ker dr. Oražen je bil dobro znan po vsi Jugoslaviji, še predno je ona nastala.

Še v dijaških letih je bil dr. Oražen duša jugoslovanskega gibanja med našo visokošolsko mladino v Gradcu. On je bil prvi, ki je ustvaril ozko zvezo najprej med slovenskim in srbskim dijaštvom, katerim se je potem pridružil tudi del hrvatskega dijaštva. Svojemu jugoslovanskemu mišljenju in čustvovanju je ostal potem dr. Oražen zvest do smrti, delal je na uresničenju jugoslovanske ideje in bil zaradi tega tudi zapisan v avstrijskih časih v črno knjigo, ker spadal je med one, ne ravno številne Slovence, ki so propagirali politično Jugoslovanstvo, združenje vseh Jugoslovancev v eni narodni, neodvisni državi.

Za časa balkanske vojne leta 1912. je bil dr. Oražen med prvimi Slovenci, ki so hiteli bratom Srbom na pomoč. Šel je kot zdravnik na pomoč srbskim ranjencem in je po povratku v Ljubljano izdal knjižico «Med ranjenimi srbskimi brati», polno ljubezni do srbskih bratov in občudovanja njihove izredne hrabrosti, požrtvovalnosti in ljubezni do domovine. Zaradi te knjižice je dobil v avstrijski policijski črni knjigi posebno debelo piko, ker ni svojega jugoslovanskega prepričanja čisto nič prikrival v knjigi.

Odkrit in ponosen mož je bil, ki se nikdar ni upognil in nikdar obračal plašča po vetru. V sokolstvu je deloval od svoje mladosti, ker je gledal v sokolstvu našo narodno vojsko, ki bo izvojevala svobodo narodu. Bil je starosta slovenske sokolske zveze. Ko smo se pa Jugoslovani osvobodili nemškega suženjstva in se ujedinili v lastni narodni državi, je delal z vsem navdušenjem na ujedinenju vsega jugoslovanskega sokolstva, do česar je že leta 1919. tudi prišlo v Novem Sadu in jugoslovansko sokolstvo je z največjim navdušenjem izvolilo njega za prvega svojega starosta.

Iskrena želja pokojnega dr. Oražna je bila, ujedinenje vsega slovenskega sokolstva in letos se je izpolnil vsaj del te njegove srčne želje: ustanovila se je zveza češkoslovaško-jugoslovanskega sokolstva.

V Sokolskih krogih je vžival pok. dr. Oražen neomejeno zaupanje, bil

je enako priljubljen doli v najbolj jugovzhodnih delih Jugoslavije kot na Slovenskem, ker so ga povsod poznali kot popolnega Sokola z najlepšimi sokolskimi lastnostmi in kot odločnega Jugoslovana.

Izredno priljubljen je bil pokojnik tudi kot zdravnik, posebno med reveži, ker je posvečal bolnikom iz revnih slojev posebno ljubezen in skrb. Posebne zasluge si je dr. Oražen pridobil na zdravstvenem polju kot načelnik zdravstvenega odseka za Slovenijo, v kateri lastnosti je organiziral vse zdravstvo v deželi.

Težka je izguba, ki jo trpi narod s smrtjo dr. Oražna in njegovo ime ostane s svetlimi črkami zapisano v naši zgodovini.

Lep spomenik si je postavil pok. dr. Oražen tudi s svojo oporoko. Vse svoje premoženje je zapustil v svrhu ustanovitve dijaškega doma, v katerem bodo revni medicinci, bodoči zdravniki, imeli brezplačno stanovanje za čas svojih medicinskih študij. Pozabil pa ni dr. Oražen v svoji oporoki niti svojih uslužbencev, ki jih je za zvesto službo primerno nagradil in jim dodelil v eni svojih hiš dosmrtno prosto stanovanje in prosto porabo drv iz njegovega gozda.

Pogreb je bil preteklo nedeljo in takega pogreba Ljubljana še ni videla. Truplo je ležalo v «Narodnem domu» in ljudstvo, ki je hotelo še enkrat videti plemenitega pokojnika, se je kar trlo okolu krste. Pri pogrebu je bilo okolu 20.000 ljudi, sokolska odposlanstva iz cele države. Krsto so nosili iz «Narodnega doma» na mrtvaški voz Sokoli, pred pokopališčem je nosilo krsto z voza v cerkev šest polkovnikov naše narodne armade, iz cerkve do grobnice pa zopet Sokoli.

Pred «Narodnim domom» se je poslovil od pokojnega staroste jugoslovanskega sokolstva podstarosta dr. Vladimir Ravnihar, pri odprtem grobu pa več govornikov: v imenu Sokolstva, ministrstva za narodno zdravje, medicinske fakultete ljubljanskega vseučilišča, društva zdravnikov in vsi govorniki so naglašali plemenit značaj pokojnikov in njegove velike zasluge za narod.

Po pogrebu je bila žalna svečanost v «Narodnem domu», pri kateri priliki je br. E. Gangl rekel, da bomo najbolj spoštovali spomin na dr. Oražna, ako pomnožimo sokolske vrste in ako bomo delovali v sokolskem duhu.

Žalno brzojavko je poslal tudi prestolonaslednik-regent Aleksander, predsednik ustavotvorne skupščine dr. Ribar in sokolske župe in društva iz cele države. Da počasti spomin dr. Oražna, je darovala ustavotvorna skupščina tisoč dinarjev za zgradbo sokolskega doma v Beogradu.

Dr. Oražen je umrl — naj v miru počiva! Njegov duh naj pa ostane med nami in naj nas bodri v delu za narod in domovino; dr. Oražen naj nam ostane lep vzgled ljubezni in požrtvovalnosti do domovine!

Občinske volitve.

Po dolgih letih bomo imeli zopet občinske volitve in klerikalci so se že vrgli v volilni boj z geslom: vera je v nevarnosti. Nedeljski klerikalni shod v «Unionu» ni bil nič drugega kot začetek tega volilnega boja, iz katerega bi klerikalci tako radi izšli okrepljeni, ojačeni.

Do sedaj je bila velika večina naših občin v klerikalnih rokah in ljudstvo je imelo posebno v vojnem času prilike dovolj videti, koliko škode je imelo od tega, da je poslušalo pri zadnjih občinskih volitvah duhovnike in volilo v občinske odbore ljudi, ki so bili slepo orodje v duhovniških rokah. Veliko manj gorja bi bilo, da so posebno za časa vojne stali na čelu naših občin samostojni, pošteni in uvidevni ljudje, ne pa farovski kilmovci.

Pomislimo samo na vojna posojila. Klerikalni župani so jih v imenu občine, a po nagovoru iz farovža podpisavali kolikor je to le bilo mogoče in zadolževali na ta način občine do skrajnih mej možnosti. Denar, vplačan v vojna posojila, je izgubljen in marsikaka občina bo še dolgo čutila posledice takega lahkomiselnega gospodarstva. Ko bi ljudstvo bilo pri zadnjih občinskih volitvah razsodno in samostojno, ne bi brezpogojno sledilo duhovščini, temveč bi poslalo v občinske odbore najboljše in najrazumnejše ljudi in marsikaka občina bi se obvarovala občutne gospodarske škode.

Klerikalni župani so vganjali posebno za časa vojne največjo korupcijo pri rekvizicijah, oprostitev itd. Kdor ni župniku popolnoma pariral v vsemu, ta je gotovo čutil njegovo maščevanje, za to je že skrbel župnikov oproda na županskem stolčku in zato so se godile naravnost vnebovpijoče krivice, ker je bilo ljudstvo izročeno na milost in nemilost maščevalnim duhovnikom, ki so imeli na županskih mestih svoje zanesljive in poslušne ljudi.

Občina bo imela v Jugoslaviji večji pomen in tudi večji delokrog kot ga je imela v Avstriji, kjer je bil župan navadni pandur državnih oblasti. Zato morajo voditi občine prvi ljudje in župan bi moral biti prvi med prvimi v vsakem oziru, ker samo na ta način bodo občine prospemale in napredovale.

Med klerikalci pa navadno niso najboljše ljudi, duhovniki bodo priporočali vedno samo take ljudi, ki niso zmožni samostojno misliti, temveč so slepo orodje v rokah duhovnikov. Taki nesamostojni ljudje ne bi smeli upravljati naših občin, ker to bi pomenilo, da so občinske pi-

sarne navadne podružnice župnijskih uradov.

Vse to naj imajo pred očmi volilci in naj si izberejo izmed sebe najboljše in najposobnejše može in tem naj izročijo upravo občine v roke. Duhovniki bodo seveda jezni in bodo vpili, da je vera v nevarnosti, ako občine ne bodo vodili njihovi podrepniki, ampak na to jim vsakdo lahko govori, da občina ne rešuje verskih, temveč samo gospodarska vprašanja in občinsko premoženje bodo najboljše, najzvestejše upravljali oni ljudje, ki jih vsi poznajo kot dobre gospodarje in poštene ljudi.

V občinskih odborih se ne rešujejo politična vprašanja in zato se je pri občinskih volitvah ozirati v prvi vrsti na to, kake gospodarske sposobnosti imajo može, ki se jim izročajo gospodarstvo z občinskim imetjem. To se tiče samo občanov, samo oni so pri tem prizadeti in zato je vedno sumljivo, ako se vmešava v občinske zadeve duhovnik. Vsak tak duhovnik, ki se meša v občinske zadeve, ima pri tem gotovo svoje straniške namene, gotovo išče pri tem svoje koristi. Duhovniki hočejo imeti vedno in povsod prvo besedo, oni hočejo gospodariti neomejeno povsod in zato bodo tudi sedaj vse storili, da spravijo v občinske odbore ljudi, potom katerih bi pravzaprav oni gospodarili v občinah, kakor do sedaj.

Seveda časi so se spremenili, to dobro ve in čuti tudi duhovščina in zato bo še bolj napela vse svoje sile, da dobi čim več občin v svoje roke. Ampak ljudstvo bo sedaj gotovo bolj zavedno in bolj samostojno kot je bilo pred vojno in bo izročilo občinske uprave najboljšim in najbolj samostojnim možem iz svoje srede, pa naj bo duhovščina z njimi zadovoljna ali ne, ker pri občinskih volitvah se gre za koristi občine, ki so vsakemu najbližje in te bodo znali čuvati najboljše ljudje, ki so vsestransko neodvisni in nepristopni raznim vplivom.

Zadnja hiša.

Autonomija klerikalcev gori. Kamen, katerega so hoteli klerikalci zavaliti pod noge napredku slovenskega plemena jugoslovanskega naroda, je zdrobljen pod težo nujne naravne potrebe Slovencev po velikem kulturnem in gospodarskem življenju na vse veke. — Na vseh koncih in krajih gore stavbe klerikalnega samodržstva. Ljudstvo je obsodilo klerikalno gospodarstvo, s studom in gnevom se je obrnilo od starih smradljivih potov in je stopilo na pot svobodnega udejstvovanja. V suženjstvu vzgojeno in v suženjstvu tlačeno slovensko ljudstvo je spoznalo poklic svobodne lastne države, ki hoče in mora biti zvesta ustvarjajoči in edino rešilni demokratični ideji. Rjo, ki leži na naših rokah, znamenje železnih verig, hoče naše ljudstvo izbrisati, podreti hoče domove suženjstva preteklosti in živeti le veliki bodočnosti. Svoje gospodarsko, kulturno, politično in etično-socialno življenje hoče naš na-

rod jugoslovanski osvoboditi od klerikalne nemorale. Iz sužnjev naj se preobrazijo rod, ki hoče ostati zvest klicu svojega lastnega prepričanja, ki hoče živeti življenje svoje lastne duše in svojega lastnega razuma. —

Kraljestvo klerikalcev gori. Radi tega toliko krika in vika. Begajo sem in tja in iz gorečih domov odnašajo najpomembnejše stvari, kar jim pride pod roko. In s temi zadnjimi ostanki svojega mogočnega nekdanjega kraljestva skušajo še preslepiti svoje vernike in nevernike. —

Igrajo strastno in divje. Kakor človek, ki je iz obupa pripravljen zastaviti posteljo, na kateri spi, samo da še nekaj reši od svoje nekdanje slave, ljudstvo je gledalo, podpiralo dolgo in potrpežljivo klerikalno gospodarstvo v deželi Slovencev, dokler ni prišlo solnce spoznanja in iztreenja. — Klerikalci se zavedajo, da je slave konec, ker ljudstvo v trumah beži od njih. Zato mečejo trnek za trnkom v kalno in razburkano vodo, da bi vendarle še kaj vjeli. — V Beogradu stavljajo predloge, o katerih praktični možnosti uresničitve sami najbolj dvomijo, o katerih so pa prepričani, da ljudstvo prijetno ščegacejo in vabijo in kličejo k njim. Vsak človek ima rad zlato in tega danes klerikalci na vagonih obljublajo, samo da bi bilo ljudstvo zapeljano in v past ujeto. Z ujetim ptičem pa je delo že zelo lahko. — Toda slovensko ljudstvo je že velikokrat ugriznilo v nastavljeno mast, krvavelo je do omotice in danes je že previdno dovolj, da se ne pusti zapeljati od vsake zapeljive pesmi. Zaveda se, da bi bil greh, ki bi ga storil zapeljivec nad njim težak in posledic poln. Tako težak, da bi ogrožal ves narodni obstoj.

Pri hazardni igri so odpustljive največje smelosti. In teh se klerikalci poslužujejo. Vsak hip življenja je dragocen, četudi je s trpljenjem zvezan. Vsa taktična umetnost ni pomagala. Izrabili so vse ljudske instinkte od liberalnega kapitalizma tja do autonomije. Pa ljudstvo ni v noče odgovoriti. In kar ni premogla politična modrost generalnega civilnega štaba klerikalne stranke, to naj premore izmišljeno in drugim podtaknjeno preganjanje katoliške cerkve. Vrnili so se k staremu orožju Šusteršiča. Kar ne zmore bog, bo pa zmogel hudič. In cel klerikalni kor je zapel silno in močno pesem o nevarnosti, ki preti veri. — Mislijo si: našemu ljudstvu moramo dopovedati, da je vera v nevarnosti in da to nevarnost hočemo preprečiti samo mi klerikalci, potem se bo dvignilo celo naše dobro in verno ljudstvo in bo stopilo v naše vrste in bo zopet s starim, slepim navdušenjem podpiralo našo politiko. Stara resnica je, da se ogenj pri zadnji hiši vedno ustavi. In

to zadnjo hišo naj tvori vera. — Ta način klerikalnega boja nam je že od davnih dni znan. Takrat, ko je po Sloveniji paševal zloglasni Šusteršič, se je vsako pregovarjanje in agitiranje zaključilo z besedami: ako ne boš z nami, Te bo hudič vzel.

Klerikalci hočejo naše ljudstvo prepričati, da se je začel takozvanj kulturni boj, ki hoče vero na drobne kosce raztrgati in vsakega, ki naredi križ, predno gre spat, na križ pribiti. To vendar mora držati, saj je vendar naše ljudstvo verno in bogaboječe in mora storiti vse, da obrani bogastvo svojega srca. Za to preslepljevanje ljudstva so si izbrali glavno Sokolstvo in razna določila v naši ustavi, ki duhovnom prepovedujejo v cerkvi govoriti politične govore in ki v šole uvajajo moralno vzgojo. Sokolstvo, kancelparagraf in moralna vzgoja ogrožajo in preganjajo katoliško vero in cerkev, trdijo klerikalci. — Vsak ve, da je Sokolstvo samo in izključno narodna organizacija, ki ne služi koristim ene stranke in ene vere, pač pa samo koristim celega naroda. Tudi klerikalci vedo, da Sokolstvo nima z vero ničesar opraviti, a kljub tej prepričanosti trdijo nekaj, kar ne odgovarja resnici. Samo, da ljudstvo verjame. Kancelparagraf ozdravlja vsak. Kar vprašajte najbolj pobožno mamico v vasi, ako ji je všeč, če župnik pri pridigi namesto o Kristusu in njegovi veri govori o volitvah, o beri, o občinskem in deželnem gospodarstvu — in slišali boste, da ljudem to prav nič ni všeč. Ljudje hočejo imeti v cerkvi besedo o božjih naukih, ne pa o politiki in njenih strankah. Kancelparagraf, ki prepoveduje zlorabo cerkve v politične namene, je duševna potreba vernega ljudstva. O moralni vzgoji smo že govorili v prejšnji številki in videli, da moralna vzgoja hoče ljudi polne ljubezni in dobrote. Ko so na Francoskem razglasili ločitev cerkve od države, so klerikalni listi pisali grozne stvari o preganjanju vere na Francoskem. Danes pa pišejo o mogočnem razvoju katolicizma v Franciji. Dokaz, da je ločitev razvoj katolicizma le pospeševala.

Naše ljudstvo prav dobro ve, da vera nima s politikom in gospodarstvom prav ničesar skupnega, zato bo klerikalno slepenje odločno zavrnilo in pustilo, da tudi zadnja hiša, na katero klerikalci stavijo zadnje upe, ne bo rešila potapljaljoče se ladje škodljivega

Raj se godi na Ruskem?

Z zmago boljševizma na Ruskem se je potresla vsa Evropa v svojih temeljih, ker se je delavstvo v vseh državah odločilo slediti ruskemu delavstvu, posnemati ga v njegovih revoluciji in njegovem preosnovanju družbe. Geslo: diktatura proletarijata se je razlegalo

povsod in na Madžarskem je celo prišlo do začasnega uresničenja tega gesla, tudi ta dežela je imela priliko par mesecev živeti v komunističnih nebesih, ki se jih je pa kmalu naveličala in jih — odpravila. Tudi v Nemčiji se je poskušalo posnemati Rusijo, ampak ostalo je samo pri poskusu in danes je Nemčija pred komunizmom popolnoma zavarovana.

Boljševiški val je prišel tudi k nam, kar se je videlo pri volitvah v konstituantu in pri raznih nemirih, povzročeni po komunistih in mnogi so že mislili, da je komunizem resna nevarnost za državo, s katero je treba računati.

V resnici ta nevarnost ni velika. Ker je čas pokazal ravno na Ruskem, kjer se je boljševizem popolnoma uveljavil in dobil priliko preurediti družbo po svojih nazorih, da je boljševizem nesposoben ustvariti kaj dobrega, da je on zmožen samo zrušiti obstoječe in potem spraviti ljudstvo v glad in pomanjkanje.

Na Ruskem vlada boljševizem že nekaj let neomejeno in mesto, da bi rusko ljudstvo živelo v izobilju, v sreči in blagostanju, kar je od boljševiške vlade pričakovalo, mora sedaj trpeti lakoto in pomanjkanje vsega, za življenje najpotrebnejšega.

Razmere, v katerih živi Rusija pod boljševiško vlado, Evropi niso mogle ostati skrite. Seznanili so se z njimi najprej zastopniki delavstva iz raznih evropskih držav, ki so obiskali Rusijo, da vidijo delavska nebesa z lastnimi očmi in opogumijo tovariše v domovini za borbo, ki naj tudi njim prinese enaka nebesa. Veliko je bilo takih odposlanstev na Ruskem in čem dalje, vedno bolj je padalo v Evropi navdušenje med delavstvom za boljševizem, ker ti odposlanci so povedali pri svojem povratku iz Rusije resnico o razmerah v boljševiški državi in ta resnica je bila tako težka, ona je tako razočarala, da so danes privrženci boljševizma samo še oni, ki čisto nič ne mislijo in jim je samo do tega, da bi nekaj časa dobro živeli na račun drugih, za to se pa ne brigajo, kaj bi bilo potem, ko bi se vse pojedlo in popilo in bi bili res vsi ljudje enaki, t. j. ko bi vsi trpeli lakoto in pomanjkanje, kakor je sedaj na Ruskem.

Največji udarec komunizmu pa prihaja sedaj iz Rusije same, kjer se ravno delovno ljudstvo dviga proti boljševiški vladi in jo hoče strmoglaviti. V Rusiji vre, tam se vršijo krvavi boji med delavnim ljudstvom in k. tajskimi, baškirkimi, nemškimi in madžarskimi rdečimi vojaki, na katere edine se še lahko zanese boljševiška vlada, ker rusko ljudstvo to vlado preklinja in se bori proti njej. *Samo tuji najemniki še vzdržujejo boljševiško vlado v Rusiji*, ker rusko delovno ljudstvo je tej vladi, ki je ustvarila mesto

obljubljenih nebes pekel na zemlji, obrnilo hrbet in bo to vlado prej ali slej strmoglavilo in postavilo na nje-no mesto res ljudsko vlado, v kateri ne bo odločevalo par brezvestnih ljudi, temveč celo ljudstvo po svojih izvoljenih zastopnikih.

Dokler so se proti boljševikom vojskovale armade pod starimi carskimi generali, ta borba ni mogla uspevati, ker starih časov, ko je bil ruski kmet suženj veleposesnikov, si nihče ni želel nazaj. In vsi ti Kolčaki, Denjikini, Judeniči in Wrangli so hoteli vzpostaviti poprejšnje razmere. Zato vsa vojna podjetja teh carskih generalov niso mogla imeti uspehov in so vsa žalostno končala. Sedaj je stvar drugačna, proti boljševiški vladi se dviga rusko delovno ljudstvo, ruski delavec in kmet, ki sta oba sita vseh boljševiških „dobrot“ in hočeta pravično vlado in upravo in osloboditi se iz sedanjega suženjstva. V teh bojih je nad vse značilno dejstvo, da stojijo na strani boljševiške vlade samo še tuji najemniki, sestavljeni iz Kitajcev in drugih azijskih narodov ter iz nekdanjih nemških in madžarskih vojnih vjetnikov, ki za to, da se vojskujejo za Ljena, Trockega in druge boljševiške voditelje, dobro živijo na račun ruskega ljudstva.

Vlada, ki se oslanja samo na tako pomoč, je že vnaprej obsojena na padeč in njeni dnevi so štet. Morda boljševizem v Rusiji ne bo odpravljen že te dni in morda tudi še ne s sedanjim uporom ruskega delovnega ljudstva. Mogoče je, da je organizacija odpora ruskega ljudstva še preslaba in morda se Ljenu in Trockemu tokrat še posreči ljudski odpor s pomočjo tujih najemnikov zadušiti v novih potokih krvi. Vse to je mogoče, ali to ne bo več zmaga boljševizma, toda samo začetek konca, ker rusko ljudstvo ne more več prenašati boljševiškega pekla, ono se bo vedno zopet dvigalo in prišel bo dan, ko bo to na smrt izmučeno ljudstvo premagalo boljševiške najemnike, zrušilo boljševiško vlado in jo nadomestilo s pravo ljudsko vlado.

Dogodki na Ruskem imajo velikanski pomen za vso Evropo. Danes je jasno, da mora boljševiška vlada npenjati vse svoje sile za to, da vduši upor delovnega ruskega ljudstva proti sebi. V prvi borbeni vrsti proti boljševiški vladi stojijo ravno kvalificirani delavci, nekdanj najmočnejša opora boljševizma. To mora odpreti oči evro-pijem zaslepljenemu delavcu v Evropi in on mora spregledati, da boljševizem ni prava pot, po kateri pride delavstvo do zboljšanja svojega položaja. *Delavski upor proti boljševizmu na Ruskem bo vplval kot mrzel curek vode na razgrete glave tudi naših komunistov in komunistični zapeljivci bodo imeli vedno manj privrženecv, ker danes je jasno, da se boljševizem ni ob-*

LISTEK.

VITOMIR F. JELENC:

(Dalje.)

Na mrtvi straži.

Z nepopisnim navdušenjem sem se lotil dela, hodil sem od hiše do hiše, pregovarjal sem starše, zbiral otroke in kmalu imel skupaj dovolj no število dece, da sem lahko začel s poukom. Kakor v svetišče sem stopil prvokrat v šolsko sobo, ko sem videl uprte v sebe radovedne oči, ki so pričakovale mojih besed... priznam, da sem bil v prvem trenutku malo vznemirjen, čutil sem, da se mi je tresel glas, ali to je bilo le v prvem hipu... a nato sem začel govoriti: govoril sem o slavi prošlih dni, o naši moči, o dnevih svobode, govoril sem o našem boju, ki ga vodimo, da dosežemo to, kar nam je vzela nesreča, govoril sem o novi veliki bodočnosti; sam nisem vedel, kako hitro je minul čas, a ko sem pogledal po otrocih, videl sem in čutil, da so me razumeli. Vsak dan sem nadaljeval začeto delo, ali omejil se nisem samo na šolo, šel sem od vasi do vasi, od hiše do hiše in delal za našo stvar.

Vsi Srbi iz naše okolice so me spoznali, povsod so me sprejemali kot svojega, tožili mi svoja gorja, jaz sem jih pa tolažil, vzpodbujal sem jih k delu in samozavesti; in res kmalu sem se mogel prepričati, da je moje delo rodilo željenih uspehov; nič več niso nosili naši ljudje sklonjenih glav, nič več niso trepetali, ako jih je srečal kak turški beg ali albanski nasilnik.

Naša vas je postala dom in zatočišče macedonskih četnikov, tu so se čutili naši borci najbolj varne, tu ni bilo izdajalcev, tu ni bilo špijonov, kajti vsak od nas je bil z dušo in telesom njih. Po cele tedne so se mudili včas med nami, skrivali smo jih, a ponoči smo se sestajali, oni so nam poročali o dogodkih v svobodni domovini, a mi smo bili srečni, ko smo čuli, da nas Srbija ni pozabila, da se pripravlja na borbo osvobojenja.

Turki in Albanci so kmalu zapazili izpremembo v naših ljudeh, in ni jim bilo težko pogoditi, odkod prihaja; to sem opazil tudi jaz, zato sem se moral varovati, poskušali so par napadov na mene, marsikdaj mi je iz zasede zažvižgala kroglja mimo ušes, ali imel sem srečo; pa tudi moji vrstniki, ki so mi bili udani kot brat

bratu, pazili so na mene, opozarjali me na vsako nevarnost, varovali so me, spremljali povsod, kamorkoli sem šel. V sovražnih pogledih Albancev in Turkov sem mogel brati ono brezmejno sovraštvo, ki so ga gojili do mene, a to sovraštvo mi je bilo v zadoščanje, ker sem videl, da moje delo ni bilo zastonj, da občutijo Turki njega posledice, da spoznavajo, da nimajo pod seboj več brezpravnega naroda, ampak ljudi, ki se zavedajo svoje velike prošlosti, ki upajo v svojo novo bodočnost.

V tem se je pa dogodilo nekaj, kar je prekinilo vse moje delo, ki me je odtrgalo od onih, ki sem delal in živel z njimi. Zaročil sem se s hčerko uglednega Srba iz naše vasi; ustanoviti sem si hotel s svojo Donko svoj dom, svoje ognjišče... vse je bilo že pripravljeno za poroko, vsa vas je vedela za to...

Bila je temna noč, ko me je prebudilo razburjeno trkanje na oknu, vstal sem in odprl... v temi nisem mogel spoznati, kdo me kliče, odprl sem vrata in v sobo je stopil preplašen Donkin oče, bil je ves krvav... ni mogel govoriti... zaslutil sem nekaj groznega... spraševal sem, on se je pa zgrudil na stol, ječal je in

jokal kot otrok... Edine besede, ki sem jih mogel razumeti, bile so:

«Donka, Donka... Ejub... bej, Ejub bej...»

Grozna slutnja se mi je porodila v glavi, pustil sem starca in planil v temno noč... hitel sem v njegov dom, kjer sem zvedel strašno resnico: v noči so obkolili hlapci turškega nasilnika Ejuba beja hišo očeta moje zaročenke, vdrli v hišo in odvedli Donko... stari oče jo je branil, a krvniki so ga pobili na tla in ko se je zavedel, ni bilo Donke nikjer, odnesli so jo v harem starega pohotneža... vedel sem kaj to pomeni. Takoj sem hitel na turško policijo, povedal sem vse... na obrazu policijskega oficirja sem bral, da ve vse, kar se je zgodilo, poslušal me je s zaničljivim izrazom na svojem obrazu in mi obljubil, da bo že preiskal stvar...

Še predno se je zdanilo, je zvedela vsa vas za zločin, moji vrstniki so se zbrali v moji hiši in odšli smo pred dvore Ejuba beja... vsa vrata so bila zaprta, a skozi male odprtine videli smo moleti puškine cevi, zlikovci so bili pripravljene na vse... Šel sem zopet na policijo, toda tam so se mi smejali in mi priporočili,

nesel, da se je položaj delovnega ljudstva samo poslabšal, navzlic vsem svojim velikobesednim obljubam. Komunistem propada, to je posledica neuspele boljševiške vlade v Rusiji, kjer so komunisti imeli priliko in tudi časa dovolj za uresničenje celega svojega programa. Danes se jasno vidi, da je ta program v svoji celoti neizvedljiv in nemogoč, kar najlepše dokazuje »por delavstva proti boljševiški vladi na Ruskem«.

Uporno gibanje ruskega ljudstva proti boljševiški vladi bo pa imelo še druge posledice na razvoj razmer v Evropi. Ako se boljševizem za nekaj časa tudi še vzdrži, eno je gotovo: da on ni več močan dovolj za vojno proti Evropi, ki jo je pripravljala za bližajočo se spomlad. Svoje najemnike boljševiška vlada pač lahko porablja v boju proti domačim upornikom, ne more jih pa porabiti za vojno z zunanjimi sovražniki, že zato ne, ker jih rabi doma, proti ruskemu ljudstvu, situ temu boljševiških nebes.

Dopisi.

Iz Zagorja ob Savi. Trboveljska premogokopna družba ima pri Sv. Planini gozd »Jelovca«, katerega je začela pred 10 leti izsekovati. Tu ima zaposlenega zagrizenega nemčurja Korošca Pagitza. Svojo nestrpnost je pokazal takrat, ko so bili zaposleni pri tem delu ruski in srbski ujetniki. Srbe je izkoriščal tako, da so se celo ti reveži uprli in začeli zaradi gladovanja stavkati. Leta 1919. je prevzel to delo podjetnik Lobac, Rlodek in drugi. Za kontrolo je rudičnik nastavljal paznika, ki je nadziral spravljanje in meril les. Prvi je bil domačin Firm, ker je bil zaveden Slovenec, so ga kmalu prestavili na drugo mesto. Za njim je prišel zopet domačin Dolinšek, ampak ker je tudi on zaveden naš človek, ga je sovražil Pagitz ter roval proti njemu tako dolgo, da je bil prestavljen in ponižan. Temu je sledil zopet domači človek P. Rancigaj, ki je služil osem let pri vojakih ter se bojeval proti švabskim tolpom na Koroškem. Ker je prišel iz vojske, je bil seveda brez vseh sredstev. Zaradi tega je prosil Pagitza za en rekelj lesa, da si napravi posteljo in potrebno pohištvo, ta ga je poslal v tej zadevi k pristojnemu uradniku g. Učesaneku, ki je tej prošnji ugodil. Ko pa je Pagitz zaznal, da se je boril R. proti Švabom na Koroškem, je začel tudi proti njemu rovariti in ga vsestransko ložiti. Ko ni imel drugega povoda, je zanikal, da se mu je dovolilo vzeti

hlod in trdi, da si ga je sam prilastil. Zaradi tega so mu zaplenili deske na žagi in ga prestavili na delavsko mesto. Vse to početje Pagitza pa je razburilo delavce tako, da so začeli govoriti o raznih nepravilnostih, ki jih je Pagitz zakrivil. Zaradi mezdnih nepravilnih zapiskov je bil že denarno kaznovan. Zaradi drugih stvari pa se je vršila preiskava pri ravnateljstvu. Zasliali so okoli 10 prič in popisali mnogo papirja, preiskoval je tudi vladni nadzornik g. M. Pitamic in kakor se čuje, pride vsa zadeva pred sodišče. Ko bi bil zakrivil kak Slovenec take nepravilnosti, bil bi takoj letel, Švabu se pa nič ne zgodi, ker ga ščitijo vsi drugi Švabi. Ako se ne napravi red, bomo spravili še druge lepe reči na solnce.

Iz Rake pri Krškem. Zadnji dopis v »Domovini« je našega župnika Škerjanca vendar imel nekaj vpliva. Mislili smo že, da se je gospod poboljšal, ker je dve nedelji zaporedoma imel res pridige, katerih smo bili veseli, kratke in podučljive, da smo zadovoljni in potolaženi odhajali iz cerkve. Ampak zadnjo nedeljo se je g. Škerjanc zopet prevrgel v starega avstrijskega kaprola, zarohnel je namreč nad »Domovino« in kričal, da že ve za dopisnika, in da je tisti, ki daje njega v »Domovino«, imel že večkrat s sodnijo opraviti, on sam (župnik) pa še nikoli. Da to njegovo lažnivo bahanje takoj ovrzemo, moramo gospoda na nekaj spomniti, kar mu morebiti ne bo všeč. Pa resnica je resnica, četudi oči kolje. — **Gospod Škerjanc, bili ste pri nas komaj nekaj tednov, in že ste bili klicani k tukajšnjemu sodišču zaradi tega, ker niste hoteli za svojega seveda nezakonskega otroka, ki ste ga imeli kot kaplan v Moravčah, njegovi materi plačevati preskrbovalnine zanj. To se je prvič razneslo na Lukeževem sejmu leta 1919. in mi tega nismo pozabili. Kako ste takrat opravili nas nič ne briga, s sodnijo ste pa le imeli opraviti, Vi pa trdite, da še nikoli. Zapomnite si, da kdor ima maslo na svoji glavi, naj ne hodi na solnce, drugače bo »joj«!** Sicer se pa iz Zagorja, kjer ste bili kaplan slišijo od rudarjev, naših faranov, in od tovarnikov, ki hodijo k nam po vino, od Vas tudi reči, ki pridejo še na vrsto. Ko so šli raški možje moliti za velikonočne listke, ste jim rekli, da se takih papirnatih granat kakor je »Domovina« nič ne bojite, ker ste pravih granat iz vojske vajeni. Nam

to nič mar ali se bojite ali ne, mi bomo brez usmiljenja z resnico na dan šli, zato ker sejete veter, boste vihar želi. — Ako naš g. župnik na naše dopise nič ne da, zakaj je pa odstopil kot predsednik vodovodnega društva in razpustil tisto zadrugo, kar je sam na prižnici oznanil? V »Domoljubu« se je pohvalil, da je na nekem ženitovanju nabral za invalidne 300 K, kjer je želel, naj ženin z nevesto »lepše solničice sije«, kakor mu je v vojski in ujetništvu. Čast mu, da se je pri polnih skledah in steklenicah spomnil teh največjih revežev. Nekaj je pa on pozabil o tem ženitovanju sporočiti, to bomo pa mi dostavili. Ženitovanje je zmeraj vesela reč, in kdo bi svatom zameril ako so židane volje, kdaj pa bodo, ako ne takrat. Tudi gospodje, ako so povabljeni, naj bodo židane volje in naj se veselijo s svati vred, saj se takrat vživa in poje. Toda so tudi na ženitovanju gotove meje, do katerih se sme in ne dalje, in te meje je naš g. Škerjanc prav po soldaško prekoračil in prefrčal. Ne vemo ali mu je že ta mali ali ta veliki ščurek v glavo zlezal, da je nedostojno in surovo žalil svate. Vrtil se je najraje okrog brhkkih tovarišic, »ki zaljubljenost gledajo, pa na smeh se drž«, popeval fantovske, ne duhovske zdravice, kakor tisto: »al me boš kaj rada imela«, ki pač za zdravico ni prav nič primerna. No, pa to naj bi že še bilo. Ali privlekel je, seveda že vinjen, politiko na mizo, začel zabavljati in preklinjati čez liberalce in samostojneže in nekega svata, ki je pristaš samostojne stranke, prav surovo ošteval, tako da so vsi svatje bili kakor na žerjavici in na tihem želeli, da bi že skoraj odnesel pet, da bi bil potem mir. Pa kaj se hoče, kdor se na smolo vsede, težko vstane, tako tudi župnik ni mogel proč, dokler ni nad nekaterimi svati žolč razlil in svojega želodca do vrha nalil in pozno jo je odkobacal, ženitovanje pa se je veselo nadaljevalo. Drugi dan je imel pogreb. Namesto da bi šel mrliča vpeljat v cerkev, je šel kar maševat, ljudje pa so zastoj čakali, kdaj pridejo gospod, da bodo mrliča spremljevali v cerkev. Ko so zvedeli, da župnik že mašuje, so nesli mrliča med mašo brez duhovniškega spremstva v cerkev. Če se je župniku tako mudilo zajtrkovati, ali če mu je še ohceti po glavi rojila, to nam ni znano. Resnično je bilo tako, kaj ne, g. Škerjanc? Kako Vam

je pa kaj mila lunica takrat sijala? Želimo, da ste nam v bližnjih praznikih veseli in — zdravi!

Politični pregled.

V kratkem bomo imeli na Slovenskem občinske volitve

in to priliko porablja klerikalci zopet za to, da bi utrdili svojo moč, pa je menda že prepozno, ker ima naše ljudstvo preveč slabih skušenj s klerikalnimi občinskimi upravami iz vojnega časa, ko so klerikalni občinski odbori podpisovali, na pritisk iz farovžev, v imenu občin vojna posojila kar na veliko in s tem oškodovali občine. Občinsko gospodarstvo naj vodijo sposobni, na vse strani neodvisni možje, ki bodo občinsko premoženje upravljali v sporazumu z občani, ne pa po navodilih farovžev. Tudi občinske volitve morajo prinesiti klerikalcem zaslužen poraz.

V ustavotvorni skupščini so se razmere zboljšale, ker je postal

položaj Pašičeve vlade popolnoma trden

s tem, da se je dosegel sporazum z muslimani, ki najbrže stopijo tudi v vlado. Bilo bi morda boljše, ko ne bi bilo potrebno računati s pomočjo muslimanov, ampak vlada mora imeti za ustavo čim močnejšo večino in se je sporazumela pač z ono stranjo, ki je pokazala največ smisla za resno delo in ker so muslimani sprejeli vladin ustavni načrt, sporazum ni bil težak.

Še važnejši političen dogodek kot sporazum med vlado in muslimani, je

razdor v stranki zemljoradnikov,

do katerega je radi nerazumljivega zadržanja klubovega predsednika in nekaterih njegovih privržencev moralo priti. Ko bi zemljoradniki stopili v vlado, ne bi bilo vladi potrebno nobeno pogajanje z muslimani, ampak del zemljoradniških poslancev, z Avramovičem na čelu, je lahkomišlno odklanjal vsako sodelovanje z večino v ustavotvorni skupščini in končno je došlo v zemljoradniškem klubu do razcepa, ker slovenski samostojni kmetski poslanci in nekateri bosanski in srbijanski poslanci niso hoteli več slediti lahkomišlni Avramovičevi politiki. Tako

naj vložim pri kadiju tožbo proti Ejubu. Vedel sem kaj to pomenja...

Donka je bila izgubljena... zaprta v dvorih turškega nasilnika, ki jo varuje turški zakon... Posvetoval sem se z našimi ljudmi, a nikdo mi ni vedel svetovati ničesar, ni bil to prvi slučaj, toliko enakih se je že zgodilo... a pomoči ni bilo nobene...

Kakor blazen sem taval naokoli, premišljeval sem, kaj naj storim, kako naj rešim svojo Donko... ali storiti nisem mogel ničesar...

In ono noč, ki je sledila temu dogodku... potrkali so zopet na naša okna naši nočni gostje — četniki...

V tem trenutku je bil moj sklep gotov...

Maščevati se moram, maščevati se moram, krvavo maščevati... pokazati moram narodu, da zločin ne sme ostati nekaznovan... Kratko in odločno sem povedal četnikom, da stopam v njih kolo, da se pridružujem njim v borbi na življenje in smrt... Pozdravili so me kot svojega novega tovariša in sobojevnika... Povedal sem materi in očetu svoj sklep, nista mi odgovarjala, ker sta vedela, da bi bilo zastoj... Iz skrivališča sem vzel svojo puško brzometko, vrgel si preko ramen redenike, opasal si

pas z bombami in revolverji, zataknil si za golenice handžar...

Še enkrat sem pogledal na zapušteni dom, še enkrat prisegel maščevanje, in odšli smo v temno noč...

Gora je bila odslej moj dom, priroda naše skrivališče... Pripravili smo se na odločen napad, da rešimo Donko, načrt je bil gotov, vse pripravljeno... toda v istem trenutku smo dobili novo povelje: klicala nas je domovina... našo četo so premetali v kumanovsko okrožje, kjer je posajalo turško nasilje neznošno... Tožko mi je bilo oditi iz rodnega kraja, težko zapustiti kraje, ki me je na vse vezala moja mladost, ali klic domovine je bil močnejši... Odšli smo na Kumanovsko... A maščevanja, ki sem ga prisegel Ejub beju, nisem pozabil, ker se nisem mogel maščevati tujemu, skušal sem se maščevati nad Turki...

Voditi smo krvave borbe, četovali od kraja do kraja, postali smo strah Turkov... kakor vihar je planila naša četa na sovražnika, usmiljenja nisimo poznali, maščevanje je bilo naše geslo... Zasedovali in lovili so nas kot divje zveri, gonili so nas iz kraja v kraj... toda dobili nas niso nikdar... Mi smo jih pa čakali v

dobro pripravljenih zasedah, planili smo na nje kot blisk, obračunali z njimi v krvavi borbi, a potem smo znali zopet izginiti brez sledu in se pojaviti zopet drugod, kjer so nas najmanj pričakovali.

Dolgo časa nisem dobil iz svojega rodnega kraja nobenih poročil, vse zveze so bile pretrgane, poskušali smo večkrat, da se prikrademo na Kosovo polje, toda ni se nam posrečilo, močni oddelki turške vojske so stražili vse dohode; krvave borbe v kačaniškem klancu, ki smo jih vodili s turško vojsko in albanskimi bandami nas niso preplašile, iskali smo vsake možnosti, da si izvojujemo prehod na Kosovo polje...

V bojih v kačaniškem klancu sem dobil prva poročila iz svojega rodnega kraja... bila so grozna, toda prenesel sem jih moško... Turki so zvedeli hitro, da sem odšel s komiti, zvedeli so, da se ne nahajam več v bližini, zato so se maščevali nad mojo rodbino... ubili so mi očeta... mati je umrla žalosti... prazen in zapuščen je stal moj dom... neke noči pa je vspametel ogenj... in v kratkem času je bil moj dom žalostno pogorišče... O Donki nisem zvedel ničesar... ostala je v rokah Ejub

beja. Nikdo je ni več videl... bila je izgubljena za mene, izgubljena za svet...

Jaz sem pa ostal na svetu sam... čisto sam... izgubil sem vse, kar sem nekdaj ljubil, kar mi je bilo ljubega, dragega in svetega, nisem pa izgubil svojega sovraštva, nisem pozabil svoje prisege, da se maščujem.

Četovali smo naprej; vsi oni čuti, ki so prirojeni človeku, so izginjali, čutil sem sam v sebi, da sem postal zver, žejna in željna krvi... usmiljenja nisem poznal... smrtni kriki umirajočih so mi bili naslada... plamen, ki se je dvigal iz požganih hiš mi je bil zadovoljstvo...

Tako mi je potekalo življenje v krvi in ognju...

Slednjič pa je prišel čas obračuna.

Zganila se je naša svobodna domovina, zazvonili so zvonovi... zagrmeli so topovi... narod je hitel pod orožje... mi smo pa čuli glas: Vojna, vojna!

Zavalovila se je srbska vojska, kakor vihra je udarila, zamajale so se turške vrste... izvojevana je bila zmaga na Kumanovu... srbska vojska pa je prodirala naprej, da dokonča borbo za osvobojenje stoletja zaslužjene raje. (Dalje prth.)

pride najbrže do dveh zemljoradniških klubov, od katerih bo hodil eden, pod Avramovičevim vodstvom, dalje svoja pota, drugi del, sestavljen iz slovenskih samostojnih poslancev, pomnožen s kmetijskimi poslanci iz Bosne in Srbije, bo pa najbrže poslal svojega zastopnika v vlado in tako postane lahko slovenski samostojni kmet minister poljedelstva,

kar bi bilo samo pozdraviti, posebno, ker bi bila s tem vladina pozicija v ustavotvorni skupščini še bolj utrjena.

In še eno politično senzacijo imamo zabeležiti, to namreč, da se je

Radić skesal

in je sklenil, ko je sprevidel da drugače ne gre, priti s svojimi somišljeniki lepo v Beograd — naravnost v ustavotvorno skupščino, ki se je je do sedaj dosledno izogibal in se sploh ni priznaval. Pa vse zastoj: Jugoslavija je močnejša od Radića, četudi si je on dosti dolgo domišljjal, da je njena usoda v njegovih rokah. Z neumnimi obljubami je Radić goljufal hrvatske kmete pri volitvah in jih je hotel goljufati tudi dalje, pa ni šlo več, ker je ljudstvo vendar toliko zrelo, da je uvidelo, da s tem nič ni storjenega, ako njegovi poslanci ne priznavajo države in sedijo v Zagrebu, mesto da bi šli tje, za kamor so izvoljeni, t.j. v ustavotvorno skupščino. Vsako varanje ljudstva se maščuje nad onim, ki hoče ljudstvo varati. To uvideva tudi Radić in zato pride tudi on v ustavotvorno skupščino, ves skesan, skupaj s svojimi 48 poslanci. To bo res prizor za bogove!

Koroško vprašanje se nahaja še vedno v ospredju, ono še ni rešeno, ker zadnje besedo mora izreči pariška konferenca zaveznikov in zdi se, da ona ne namerava prisoditi cele Koroške Avstriji, temveč hoče dati

nam Koroško do Drave,

o čemur se tudi Nemcem že nekaj sanja, ker jo je na to že opozarjal celovški okrajni glavar in tudi neki celovški list javlja te dni iz Pariza, da je Koroška južno od Drave za Avstrijo najbrže že izgubljena, vsekakor je pa velika nevarnost, da zavezniki ta del dežele prisodijo Jugoslaviji. Koroške Nemce in nemčurje je to poročilo silno poparilo in razburilo, zato je pa potolažilo naše uboge koroške rojake, ki preživljajo pod Nemci težke čase. Pa prišel bo dan svobode tudi za njih, morda prej kakor oni upajo. Končno pa koroško vprašanje ne bo rešeno še s tem, da se prisodi nam samo ozemlje do Drave, ker Slovenci živijo tudi nad Dravo in tudi tu bodo prej ali slej združeni z Jugoslavijo.

V sosednji Italiji se razmere nikakor ne morejo urediti, v tej državi so še vedno

nemiri na dnevnem redu

in vlada Giolittijeva nima moči, da bi napravila konec nezdravim razmeram. Nas more to samo veseliti, ker čim bolj bo Italija slaba na znotraj, tem manj bo nam nevarna. Giolittijeva vlada tudi v parlamentu nima nobene sigurne zaslombe in zato se pričakuje, da bo v kratkem razpustila parlament in razpisala nove volitve, katerih izid je težko predvideti. Mi smo lahko zadovoljni, da so razmere v naši državi bolj urejene kot v Italiji, kjer so vedno računalni z nemiri pri nas, pa jih imajo sami še dosti več kot preveč.

Zelo zanimivo se razvijajo tudi

dogodki na Ruskem,

kjer mora voditi boljševiška vlada težak boj za svoj obstoj. O temu po-

ročamo obširneje na drugem mestu, ali naglasiti je treba, da boljševiška vlada nikakor ne more zadušiti upora ruskega delavnega ljudstva proti neznosnim razmeram, v katere je Rusijo dovedel boljševizem. Morda se sedaj še posreči boljševikom zadušiti upor, ampak boljševiški vladi so vseeno šteti dnevi in Evropa si bo lahko kmalu oddahnila od boljševiške more.

Gospodarstvo.

Razvojne možnosti naše lesne industrije.

Lesna industrija mora računati z jako velikimi odpadki, katerih uporaba je za njen razvoj in procvit sline važnosti. Pri nas je to vprašanje še povsem v začetkih in le v Bosni se je pred vojno pričelo produktivno uporabljati lesne odpadke in se je uvedla suha destilacija lesa. Steinbeissovo podjetje v Dobrlinu (pred vojno 7000 delavcev) predelava izključno mehak les, in sicer približno 65 odstotkov jelovine in 35 odstotkov smrekovine. Odpadki se porabijo na različne načine. Zaganje se vse pokuri. Steinbeissovo podjetje je že pred vojno gnojilo njive s pepelom ali pa prodajalo pepel kmetom v iste svrhe. V drugih obratih pepel odvržejo ali ga pustijo, da ga veter izpiha v reke. Če množina pepela ni dovolj velika, da bi se ga porabilo za lug, bi se moglo najti druge načine uporabe, ki bi odgovarjali ekonomičnim principom modernega gospodarstva.

Gregersenova žaga v Zavidovičih ima pri svoji produkciji 40 odstotkov odpadkov, od katerih sežgo 15 do 20 odstotkov. Uporaba odpadkov je prav slaba. En del odpadkov pustijo zogljeniti v Kopah, oglje porabijo v lastnih kovačnicah.

Najmodernejša bosanska žaga Eisler-Ortliebovo podjetje v Zavidovčih (pred vojno 3400 delavcev), je oddajala en del odpadkov nekaterim samostojnim podjetnikom, ki pridobivajo v Kopah oglje brez postranskih produktov in ga oddajajo karbidni tvornici v Jajcu, drugi del pokurijo v lokomotivah.

Iz navedenega je razvidno, da je bila uporaba odpadkov največjih podjetij bosanske lesne industrije jako primitivna. Produkti v soke vrednosti kakor lesni odpadki, lesni pepel, ostanje nevnovčeni. V Tesliću se nahaja edina tovarna večje važnosti, ki se bavi s suho destilacijo bukovega lesa in ima večje naprave za impregnacijo lesa. Tovarna je producirala pred vojno v svojih 100 aparatih za zogljenje (v retortah in pečeh) dnevno 400 kubičnih metrov lesa in pridobila lesni alkohol, lesni kis in njegove soli, lesni degt (ter) in oglje.

Kakor industrija za uporabo lesnih odpadkov, tako posebno industrija za suho destilacijo lesa se tudi v Bosni ne nahaja na oni višini, ki bi odgovarjala bogastvu zemlje. Brketiranje žagovine se ni posrečilo, ker briketi razpadajo v ognju. Ostanje menda edini način uporabe potom suhe destilacije. Pri tem bi mogli misliti še na izdelavanje ks olita iz žagovine, ki se je izkazal kot dobra podlaga za tla, nadalje za celulozne tovarne, še najprej pa na produkcijo alkohola iz žagovine, ki bi se mogoče po Simonsenovem, Classenovem ali katerem modernejšem patentu izkazala v Bosni življenja zmožno. Na vsak način je polje za one delavne ljudi, ki imajo denar, jako široko. Švedska in Amerika sta v teh panogah lesne industrije dobri učiteljici.

Ko smo navedli nekoliko podatkov o domači industriji, nam bodo tem bolj zanimivi podatki, ki jih prinaša „Frankfurter Zeitung“ o razvoju in stanju nemške industrije za suho destilacijo lesa. Produkcija glavnih destilacijskih produktov — kisnega sivega apnenca in lesnega alkohola — je dosegla pred vojno 18.000 ton, oziroma 3600 ton poleg 66.000 ton oglja. V Nemčiji gre v prvi vrsti za suho destilacijo bukovine, v manjši meri igristega drevja. Nemčija je seveda s svojo razvito kemično industrijo potrebovala še veliko večje množine zgoraj omenje-

lih polproduktov, ki jih je uvažala po večini iz Amerike. Če primerjamo prevojnne cene z današnjimi, vidimo, da so poskocile vse za mnogo sto odstotkov. Iako je stal kisni sivi apnenec leta 1914. za 100 kg 18 mark, koncem leta 1920. 180 mark, sivi lesni alkohol pred vojno ca. 50 mark, sedaj okrog 2000 mark. Kemičnociisti metani alkohol pred vojno 100 do 120, sedaj 3000 mark. „Kienol“ 50 in 2000, degt (ter) iz iglastega drevja 20 in 400 in oni iz bukovega lesa 4 in 80 mark.

Produkcija in cene domačih fabrikatov, posebno onih iz bosanskih tvornic, nam niso znane. Imamo sicer na Tirvatskem dvoje ali troje časopisov za lesno trgovino in industrijo, vendar pa podatkov o sedanjih produkciji in cenah se nismo zasledili. Vsled pogojev, ki so danj omenjenim industrijskim panogam v naši državi — s rovine v velikim množinah — na drugi strani vsled venke potrebe po teh produktih na svetovnem trgu, naj se ne bi naša lesna industrija omejevala edino na produkcijo hiodov, desk, pragov itd., ampak naj bi začela premisljevati o racionalnem izrabljanju odpadkov. To bi pomenilo glavni lesni produkt in dvignilo konkurenčno zmožnost naše lesne industrije na svetovnih trgih.

(Iz „Jutra“.)

== Cepilni tečaj. V četrtek, dne 31. marca t. l. priredi višji vinarski nadzornik g. B. Skalický pri državni trtnici v Bršlinu pri Novem mestu enodnevni tečaj v cepljenju in stratificiranju ameriških trt. Kadi velike važnosti tega dela za vinogradnike in trtničarje se priporoča obilna udeležba.

== Trgovina med Jugoslavijo in Italijo. Preteklo leto se je do 30. novembra izvozilo iz Jugoslavije v Italijo za 16,802.910 lir lesa, za 9,711.180 lir prasičev in manjše količine drugih stvari; skupaj je iznašal naš izvoz v Italijo samo 39 milijonov lir. V istem času smo pa uvozili iz Italije blaga za 121 milijonov lir, največ manufakture. To razmerje je nezdravo in se mora spremeniti.

* Okrajno glavarstvo v Logatcu. Sedež okrajnega glavarstva ostane še nadalje v Logatcu, ker v Cerknici, kjer je bila do sedaj ekspozitura, ni primernih uradnih prostorov in tudi ne prostorov za stanovanja uradnikov. V olajšanje uradovanja bo logaško okrajno glavarstvo prirejalo v Cerknici in v Ložu stalne uradne dneve.

== Borovniška carinarnica. Glavna carinarnica II. reda v Borovnici je dne 2. t. m. v polnem obsegu začela uradovati na kolodvoru v Rakeku.

== Vpliv antantnih ukrepov na nemški valutni trg. Kar je sledilo londonski konferenci, pomeni brezdvomno za nemško industrijsko in gospodarsko življenje močan udarec. Ren naj tvori carinsko mejo, velevažni industrijski kraji so izruvani iz nemškega gospodarskega telesa. Materijalna obnovitev nemške države je skrajno ogrožena. V teh časih zasluži nemški valutni trg posebno pozornost. Zanimivo je dejstvo, da se je kurs nemške marke pod najsilnejšim pritiskom političnih in gospodarskih dogodkov razmeroma zelo neznatno spremenil. O temu dejstvu razmišlja „Frkf. Ztg.“: Otvoritev londonske konference in alimine odklonitev nemških reparacijskih protipredlogov je neznatno vplivala na valutni trg. Dolar se je dvignil od 61 na 64 mark in zopet kmalu padel na 61. Vest o prelomu v Londonu je nemški valutni in devizni trg precej prestrašila — učinek pa je bil nezaten. To dejstvo je v očitvidnem nasprotju s težo in pomembnostjo dogodkov, ki pri koreninah odrezajo nemško gospodarstvo. Ta pojav je razlagati samo z veliko množino nemških mark v tujini, katero cenijo na 60 milijard. Ta hausse-pozicija nemške marke v inozemstvu pomeni, da ima inozemstvo visok interes na dobrem stanju nemške marke. Vsaka točka, za katero pade nemška marka v mednarodnem deviznem prometu, pomeni škodo ne samo za Nemčijo, ampak tudi za inozemstvo. In to inozemstvo učinkuje ugodno na stabilizacijo nemške marke, ono ovira katastrofalen

padec marke, ki bi spričo sedanjih dogodkov moral nastopiti. Inozemstvo noče mark prodajati pod izgubo. Zaenkrat, seveda.

== Delo v premogokopih. Podružnica češke delavske zveze v Moravski Ostravi je te dni odposlala vsem premogokoparjem svojega okrožja razglas in poziv, naj ob nedeljah ustavijo delo in naj ne delajo čez ure.

== Nemška zunanja trgovina. Državni statistični urad je objavil statistiko nemške zunanje trgovine od januarja do avgusta minulega leta. Po tem poročilu je vrednost nemškega izvoza v navedenih mesecih dosegla 41 milijard papirnatih mark. V izvozni trgovini zavzema najvažnejše mesto izvoz železa in železnih izdelkov, dalje izvoz strojev, elektrotehničnih predmetov in raznih vozil. Ti predmeti dosegajo dve tretjine celega nemškega izvoza in njih vrednost je znašala 14 milijard mark. Statistika uvoza navaja samo množino uvoženega blaga. Podatki za izračunavanje vrednosti še niso dani. Glavno so bile uvožene življenske potrebščine in sirovine.

== Mariborski svinjski sejem. Na sejma dne 11. t. m. je bilo prignanih 154 prašičev in 4 koze. Za plemensko živino se je plačevalo za kg žive teže 28 do 30 K, za pol pitane svinje za kg mrtve teže 31 K, za mlado 8 do 10 tednov staro živino pa 320 do 400 K komad. Jesenski prašiči so se plačevali po 500 do 800 K, koze pa po 200 do 400 K komad.

== Obrtna kolektivna zadruga v Mariboru, ki je bila do sedaj še v nemških rokah, je imela dne 20. februarja občni zbor, na katerem se je med novo vpisanimi slovenskimi člani in Nemci vnela živahna polemika, ali naj se razpravlja slovenski ali nemški. Nemci so naglašali, da je službeni jezik zadruge nemški, dočim Slovenci niso hoteli o tem nič slišati. Končno je bilo s slovensko večino sklenjeno, da se skliče nov občni zbor, ki se je vršil dne 6. t. m., na katerem je bil z veliko večino sprejet predlog, da je službeni jezik zadruge slovenski. Kdor ne bi razumel slovenski, se mu bo na zahtevo tolmačilo nemški.

== Uvozne omejitve v Švici. Iz Berna poročajo 14. t. m.: Zvezni svet je danes načeloma odobril uvozne omejitve, ki jih je predlagala komisija izvedencev. Formalni sklep se izvrši še ta teden. Zvezni svet je določil pristojbino za uvozna dovoljenja na dva do šest procentov.

== Anketa za regulacijo carine. V ljubljanski trgovski in obrtni zbornici se vrši anketa slovenskih gospodarskih in trgovskih zastopnikov, ki ima namen formulirati želje in zahteve slovenskih trgovcev, obrtnikov in industrijev glede uvozne carine.

== Elektrifikacija celjske kotline. Pripravljalna dela so v polnem teku. Odprto je še vprašanje, ali se postavi veliki transformator v Celju ali Laškem. Te dni se vrši v Celju zbor industrijalcev celjskega okrožja, ki ima v zadevi elektrifikacije stvoriti važne sklepe.

== Tovarna keksa Bizjak in dr. v Rog. Slatini je izpopolnila svoje tehnične naprave z najmodernejšimi stroji in more dnevno produkcijo dvigniti na 3000 kg.

== Ekspresni paketni promet z inozemstvom. Družba Wagon Lits je z 10. t. m. otvorila paketni promet na svojem simplonskem ekspresnem vlaku. Sprejemajo se paketi od 5—30 kg. Prvi čas bo vlaku priklopljen samo en paketni voz in sicer odide iz Beograda vsaki petek, iz Pariza vsaki torek. Paketi se sprejemajo in oddajajo v Jugoslaviji samo v Beogradu, kar gotovo ne bo veliko koristilo interesom Jugoslavije. Nerazumljivo je, zakaj te dobrrote ne moreta biti deležna Zagreb in Ljubljana.

== Normaliziranje cen v Angliji in Ameriki. V angleškem „Economist“ navedene indekse številke dokazujejo znatno padanje cen v trgovini na debelo. Tako so se cene v februarju napram onim iz januarja znižale za 41 točk in so se približale onim iz decembra 1916. Najmočnejši padec izkazuje cena tekstilnih izdelkov, in nekaterih sirovin kakor gumija, lesa, olja itd. — Za Zedinjene države so znane številke za januar. V tem mesecu so cene napram decembru padle za 5 odst. Ako vzamemo kot povprečno ceno za leto 1913 številko 100, izkazuje indeksna številka za januar 1921 162, to je cena je v januarju 1921 napram letu 1913 poskocila za 62 enot.

Beleške.

b. Samo da hujskajo. Nedeljski klerikalni shod so malo motili napredni ljudje in ker je bilo ta dan v Ljubljani tudi večje število Sokolov, ki so prišli k pogrebu svojega umrlega staroste dr. Oražna, pravijo klerikalni listi, da so Sokoli napadli klerikalne udeležence shoda v «Unionu». Klerikalci dobro vedo, da jim v Ljubljani tega živ krst ne bo verjel, ker so Ljubljanci videli na svoji oči, da se niti eden od Sokolov za klerikalce niti zmenil ni, ampak na deželi hujskajo s takimi lažmi proti Sokolstvu. Zato lažejo, da so jih Sokoli napadli, četudi se nobeden od številnih Sokolov, ki so bili v nedeljo v Ljubljani, na udeležence klerikalnega shoda niti ozrl ni, ker se mu to ni zdelo za vredno.

b Brez carin! Nekdo se je vračal — tako poroča «Slovenec» — iz Prage v Ljubljano in je imel sitnosti v Mariboru zaradi prtljage, ker carinarji prtljago potnikov vedno dobro preiščejo, da se ne bi uvažale reči, ki so podvržene carini. Temu človeku je pa to bilo sitno — najbrže ni bilo vse v redu z njegovo prtljago — in je, kakor poroča «Slovenec», baje rekel, da ni nič s Srbi, da bomo morali Slovenci pač sami urediti carinske zadeve. «Slovenec» se to, seveda, silno dopade, ker klerikalci so silno hudi na centralizem in bi najrajše videli, da bi bila Slovenija carinska enota za sebe, tako, da bi imeli carinske urade tudi v Metliki, v Brežicah, sploh povsod, kamor bi se obrnili, moko in druga živila, ki sedaj prosto prihajajo k nam iz Banata, bi pa potem klerikalni cariniki mli — iz kamenja. Seveda, ker to bi bila prva posledica klerikalne carinske avtonomije.

b V to se pa razumejo. «Slovenec» poroča o članku, ki ga je neki pravoslavni duhovnik priobčil v nekem beograjskem listu o sestavi pravoslavnega duhovnega sodišča. Ta pravoslavni duhovnik se pritožuje, da so mesta duhovnih sodnikov prava korita za protežiranje in «Slovenec» priobčuje to z največjim zadoščenjem, kakor bi hotel reči: vidite, niso samo katoliški duhovniki tako vneti za sinekure (korita), temveč tudi pravoslavni. Klerikalci se pač razumejo v koritarstvo, to jim radi priznavamo in zato tudi razumemo njihovo jezo, da niso več na vladi, kjer je bilo tako lepo razpolagati z najrazličnejšimi koriti.

b Prav se jim godi! Radgončani so hoteli ostati na vsak način pri Avstriji, ker jim je tako priporočal znani renegat dr. Kamnikar. Še ni preteklo eno leto, odkar smo mi zapustili mesto in je meja potekla ob Muri, tik pred Radgono in Radgončani že preklinjajo, da se kar kadi. Mesto rabi opeko za stavbe in ima celo svojo opekarno, ampak — na naši strani, avstrijska carina na opeko je pa tako visoka, da je Radgončani ne prenesejo in tako ne morejo dovažati opeke iz svoje lastne opekarni! Tudi vinograde imajo prebivalci Radgone, ampak vsi ti vinogradi se nahajajo na naši strani in ako hočejo Radgončani piti vino iz lastnih vinogradov, ga smejo prenašati le v posameznih steklenicah, ker ako bi ga prevažali v sodih, bi morali plačati visoko avstrijsko carino. Tako so se «brihtni» Kamnikarjevi Radgončani sami zaprli pred svojo lastno opeko, ki jo krvavo rabijo in pred svojim lastnim vinom, ki je tako dobro, ker raste v slovenskih gorica! Vsak otrok je vedel, da Radgona kot avstrijsko mejno mesto, odtrgano od okolice, od katere je vedno živelo, ne more izhajati in je obsojena na gospodarsko smrt. Samo radgonski

prebivalci tega niso uvidevali, temveč so rajše poslušali renegata Kamnikarja, ki je strupen Nemeč, četudi njegovi starši niti nemško ne znajo! Prav jim je, da se jim sedaj tako slabo godi.

Dr. F. Čadež.

Kakšno bo jutri vreme?

(Dalje.)

Če hočemo kolikor možno prav presoditi prihodnje vremensko stanje, moramo predvsem postati dobri opazovalci neba ter njegovih prikazni, obenem pa moramo poznati vsaj glavne zakone atmosferske fizike. Pri tej priliki ne bo odveč, če se nakratko seznanimo z najvažnejšimi lastnostmi našega ozračja.

Naša zemlja je velikanska, ki ima nad 13.000 km v premeru. V njeni sredini leže v plinastem in razbeljenem stanju najtežje kovinske snovi. Proti površju pa pada gostota zemeljske mase vedno bolj in bolj, tako da imamo na zemeljskem površju samo lažje kamenine in rude. Tri četrt zemlje pa pokriva povprečno 2 km debela plast vode. Nad zemeljskim površjem pa se razprostira končno kot najlazja snov čez 300 km debela plast zraka. Ker ima zrak kot plinasto telo tudi svojo težo, je jasno, da mora zemeljsko površje nositi vso to težo, ki n. kakor ni tako majhna, kakor bi bilo pričakovati. Tako n. pr. pritiska zrak na vsak cm² morske gladine s težo enega kilograma ali na m² s težo 10.000 kg. V najnižjih legah je zrak najbolj gost in težak, z vis. no pa primeroma hitro pojemata gostost in pritisk zraka. V višini 10 km nad morjem je zrak že štirikrat lažji in tanjši tako da človek brez umetnega zraka ne bi mogel več živeti v tej višini. 50 km nad morjem je pa zrak že tako tanek in redek, da smemo to višino smatrati praktično kot popolnoma brezračno. Z natančnimi opazovanji se je dokazalo, da pride za vse vremenske prikazni v poštev le spodnja 15 km debela zračna plast. V višinah nad 15 km je nebo vedno jasno brez najmanjšega oblaka. — Ko so s pomočjo živosrebrnega barometra po različnih krajih sveta merili zračni pritisk, so opazili, da zrak na enem in istem kraju ne pritiska vedno z isto silo, pač pa da se ta pritisk skoraj neprenehoma izpreminja in da slede vsaki večji in hitrejši izpremembi zračnega pritiska tudi večje vremenske izpremembe. To dejstvo je hitro dvignilo pomen in veljavo barometra, katerega ne more več pogrešati noben vremenoslovec. Tehnika je konstruirala več dobrih tipov barometra. Za domačo uporabo so se najbolj izkazali kovinski barometri, takozvani aneroidi. V znanstvene svrhe se pa uporabljajo izključno živosrebrni, tehnično dovršeni barometri in barografi, kateri stalno zapisejo vsakokratni zračni pritisk.

Princip barometra je jako enostaven. Če nalemo v 1 m dolgo, spodaj navzgor zavito in odprto, zgoraj zaprto stekleno cev živega srebra ter jo postavimo vertikalno na mizo, tedaj opazimo, da stoji v daljšem kraku živo srebro nad 700 mm višje ko v krajšem spodnjem delu cevi. Skozi spodnjo odprtino pritiska namreč zrak z vso svojo močjo na živo srebro in ga dviga v daljšem brezračnem kraku do preje omenjene višine.

Tik nad morsko gladino stoji živo srebro poprečno 760 mm visoko; v Ljubljani pa vsled njene v šje lege (300 m nad morjem) samo 736 mm; na Kredarici pod vrhom Triglavu (2515 m nad morjem) le 555 mm.

Že preje smo omenili, da je stanje barometra v neki gotovi vzročni zvezi z vremenskimi prikaznimi. Šele v zadnjih petdesetih letih se je posrečilo najti pravi vzrok te zagonetne zveze barometra z vremenom. Najbolje si bomo predstavljali vso stvar, če v duhu posetimo večjo meteorološko postajo (n. pr. v Zagrebu), ki izdaja vsak dan takozvane vremenske karte. V dopoldanskih urah brzojavljajo mnogo meteoroloških postaj iz cele Evrope stanje barometra ob 7. uri zjutraj. Kraje z enakim zračnim pritiskom

zvežejo s črtami, ki se imenujejo izobare. Zanimiv je pogled na potek teh izobar, ki so večinoma lepo elipsasto zaokrožene. Nekega dne poročajo n. pr. vse angleške postaje zelo nizek zračni pritisk, iz srednje Evrope se pa poroča o visokem stanju barometra. Če pogledamo na vremensko karto, opazimo nad Anglijo več 100 km veliko lepo zaokroženo okrožje nizkega zračnega tlaka, nad srednjo Evropo pa podoben okoliš visokega zračnega tlaka. Prvo okrožje se imenuje ciklona, drugo pa anticiklona.

Radovedni smo, kako vreme imajo v cikloni in kako v anticikloni. Vse postaje v cikloni poročajo o slabem, hitro spremenljivem vremenu z izdatnimi padavinami. Iste postaje brzojavljajo o močnih vetrovih, ki se gibljejo v mogočnem vrtincu okoli jedra ciklone. Zrak se giblje v nekakih spiralah proti jedru ciklone, kjer se hočejo združiti vetrovi vseh različnih svetovnih smeri. Ker je pa nemogoče, da bi se nabralo na malem prostoru toliko vedno na novo pritekajočih množin zraka, prisiljen je zrak v obliki močnega vrtinca dvigniti se visoko (do 10 km) nad zemeljsko površje. Naravna posledica tega silnega vertikalnega gibanja zraka je ta, da imajo v sredini ciklone najnižji zračni pritisk in tudi najslabše vreme z največjimi padavinami. V sredini ciklone se prejšnji gorki jugozapadni vetrovi navadno kar hipoma prevrnejo v mrzle severovzhodne vetrove, katerim se tekom enega ali dveh dni posreči, očistiti razburjeno atmosfero.

Popolnoma nasprotno vreme pa imajo postaje v anticikloni. Na celem velikem okrožju je nebo večinoma popolnoma jasno, tu pa sem se pojavlja jutranja megla, ki pa pod vplivom gorkih solčnih žarkov kmalu izgine. Podnevi nastopi lepo mirno in toplo vreme. Dočim se je v cikloni gibal zrak navzgor, padajo v anticikloni mogočne zračne plasti polagoma navzdol in povzročajo s tem dviganje barometra. Na robih izteka v sredini anticiklone zgoščeni zrak na vse zunanje strani, tako da anticiklona sama sebe slabi in pripravi prostor bližajoči se cikloni. Kakor namreč kažejo opazovanja, se vse ciklone in anticiklone gibljejo po večini od zapada proti vzhodu s hitrostjo 40 km na uro. Ciklona v Angliji je prišla tekom enega dneva na zapadno obal Evrope, od tod ubrše svojo pot navadno čez srednjo Evropo proti Rusiji. Šele v Sibiriji pojenja navadno njeu mogočen vremenski vpliv.

Novosti.

* Proslava vojvode Mišiča. Ministarstvo za prosveto je odredilo, da se na dan 21. t. m. priredi v vseh ljudskih, strokovnih in srednjih šolah spominski dan, posvečen umrlemu vojvodi Živojinu Mišiču. Šolski mladini se bo predavalo o življenju in delovanju pokojnika in o njegovih velikih zaslugah za naše osvobojenje in ujedinjenje.

* Dobrovoljci za Sokolstvo. Jugoslovanski dobrovoljci, ki so se prostovoljno vojskovali za naše osvobojenje in ujedinjenje, objavljajo v svojem glasilu proglas, v katerem pravijo: Tovariši! Od izvestne strani so se začele strastne gonje proti našemu sokolstvu in proti sokolski ideji. Mi, ki poznamo sokolstvo in njegovo stališče v vprašanju narodnega edinstva in moči naše države, vemo, da so to gonje proti sokolstvu uprizorili reakcionarni elementi, ki jim ni na srcu niti naša država niti naše narodno ujedinjenje. Najboljši odgovor, ki ga moremo dati tem elementom, je: vsi do zadnjega vstopimo v sokolska društva, razvijajmo idejo sokolstva, ustanavljajmo sokolska društva tam, kjer jih še ni! Naprej tovariši!

* Nedoslednost. Na nedeljskem klerikalnem shodu v «Unionu» je klerikalni poslanec dr. Gosar rekel, da mora biti verski pouk v šolah ta-

ko urejen, da starši otrok odločajo o tem, ali naj se njihovi otroci učijo v veronauku ali ne. To bi bilo čisto pravilno, ampak v resoluciji, ki jo je shod sprejel, se zahteva brez-pogojen pouk veronauka za vse šolske otroke brez razlike. Klerikalni voditelji se torej sami med sabo ne strinjajo v vprašanju verskega pouka v šoli in vendar vpijejo, kot bi jih kdo drl iz kože, da je vera v nevarnosti. Dosledni pač niso klerikalci.

* Klerikalci protestirajo. Klerikalci, odkar niso več na vladi, so silno nesrečni in vedno protestirajo. Preteklo nedeljo so imeli shod v ljubljanskem «Unionu», kjer so vpili o preganjanju katoliške vere, četudi tega preganjanja živ krst nikjer ne vidi. Seveda, klerikalci vidijo že v tem preganjanju katoliške vere, ako se njihove voditelje odstrani z vlade! Sicer pa klerikalni shod ni povzročil nobene nesreče.

* Proslava aneksije v Trstu. Proslava aneksije v Trstu se vrši v nedeljo dne 20. marca. Kralj in kraljevi principi se vsled smrti kraljičinega očeta ne udeležijo slavlja. Kraljeva dvojica obišče Trst prihodnjo jesen. Proslave aneksije dne 20. t. m. se udeležijo zastopniki obeh zbornic in vsaj en zastopnik vlade. Posebno odposlanstvo primorskih senatorjev pod vodstvom posl. Hortisa bo šlo v kratkem v Rim, da se v imenu osvobodjenega prebivalstva pokloni kralju. Spored proslave je že določen.

* Postojna in Rakek. Prehodna železniška postaja med Jugoslavijo in Italijo bo Postojna, kjer se bo vršilo italijansko carinsko in železniško poslovanje, na Rakeku pa jugoslovansko.

* Povodom italijanske proslave aneksije našega Primorja, ki bo v nedeljo, dne 20. t. m. v Trstu, se priredijo po vsej Jugoslaviji žalne manifestacije. Ta dan ne bo nobenih veselic in nobenih zabav. Natančen spored za žalno manifestacijo v nedeljo se še določi. V nedeljo bodo Italijani proslavili svoj rop jugoslovanskega ozemlja in to bo črn dan za nas. Od nas vseh je pa odvisno, kdaj pride oni veseli dan, ko bomo mi proslavljali osvoboditev naših zasužnjenih bratov — dan, črn za Italijane. Prišlo bo tudi do tega!

* Zaradi nemških nasilij na Koroškem. Ker Nemci ne prenehajo s preganjanjem koroških Slovencev, ne morejo naše oblasti držati rok križem in so izgnale iz naše države brata Avgusta in Antona Kaiserja, trgovska pomočnika, rodom iz Ebersteina na Koroškem. Naj Nemci vidijo, da ima batina dva kraja.

* Demokrati na Štajerskem se pridno gibljejo. V Laškem je bil občni zbor krajevne organizacije, ki se ga je udeležilo okoli 100 članov. Za predsednika je bil izvoljen dr. Fr. Roš. Razpravljalo se je o političnem položaju, zlasti z ozirom na bližajoče se občinske volitve. Stranka postavi v Laškem svojo kandidatno listo, ki bo gotovo tudi zmagala, v okoliških občinah bo pa podpirala druge napredne stranke. Poslane so bile brzojavke ministru dr. Kukovcu, Draškoviću in Pribičeviću, katerim se izreka zaupnica in zahvala za njih odločni nastop za državne interese.

* Izmenjava denarja. Izmenjava 10kronskih bankovcev, ki so pravilno kolkovani, se prične takoj, izmenjava eno- in dvokronskih bankovcev pa potem, ko vlada odobri način, po katerem se bo pri izmenjavi teh bankovcev ravnati.

* Vojaška ustaja pred mariborsko poroto. Fran Ogritz iz Rogatca (nemčur) je bil eden glavnih krivcev vojaške ustaje 22. julija 1919 v Mariboru. S še par tovariši je Ogritz

vlomil takrat s krampom v blagajno topničarske vojašnice in bolnice ter vzela iz nje 99.780 kron. Potem je pobegnil v Gradec, ker je pač mislil, da bodo Avstrijci takega nemčurja z odprtimi rokami sprejeli in ga še slavili kot velikega junaka. Pa se je Ogritz zmotil, ker vlomilcev nikjer ne marajo. V Gradcu so ga prijeli in poslali v Ljubljano, kjer je zopet ušel in zopet bil prijat. V preiskovalnem zaporu je Ogritz že odsedel 18 mesecev in je poskušal tudi v vojaških zaporih organizirati ustajo, kar se mu pa ni posrečilo. Pred mariborskim protim sodiščem je bil sedaj obsojen na osemnajst mesecev težke ječe.

* **Krvoločni general.** Na Dunaju je umrl generaloberst Tersztyanszky, katerega izročitev je zahtevala naša država, da bi mu naše sodišče sodilo za njegova krvoločstva nad prebivalstvom mesta Šabac v Srbiji. V začetku vojne je bil ta generaloberst poveljnik avstrijske armade na srbski fronti in se je odlikoval po svoji naravnosti zverinski krvoločnosti. Ko je njegova armada zavzela Šabac, je dal postreliti veliko število meščanov in meščank. Pred šabaško cerkvijo je dal postreliti brez vsake obzora 40 moških, žensk in otrok in jih dal zakopati pred cerkvena vrata. Zaradi teh zločinov je zahtevala naša država njegovo izročitev, ampak prišla je smrt in je pobrala krvoločnega avstrijskega generala.

* **STARE JADRNICI ZA JUGOSLAVIJO.** Kakor poroča «Idea Nazionale» iz Šibenika, je ministrstvo italijanske mornarice odredilo, naj se izroče Jugoslaviji 4 stare jadrnice bivše av. vojne mornarice ter ladja z mornariškimi delavnicami «Vulkan». List se odločno izjavlja proti izročitvi teh ladij, ki sicer same po sebi niso dosti vredne, ki pa imajo za Italijo veliko zgodovinsko vrednost, ker so sodelovale v pomorski bitki pri Visu.

* **ŠTIRI OSEBE ZASTRUPLENE.** V bolnico usmiljenih sester v Zagrebu so bile v soboto prepeljane štiri osebe z znaki zastrupljenja. Čevljarški pomočnik Frković je že v soboto zvečer umrl, dijak Ivo Baretinčić in njegov brat Mato ter gospodinja Ana Hrš, pri kateri so vsi trije stanovali, pa se borijo s smrtjo. Kakor je policija dognala, so vsi oboleli zaradi zavžitja neke tekočine, o kateri so mislili, da je liker. Bil pa je to natrobenzol, katerega je nek znanec bil ukradel pri tvrdki Modec in Devidé ter ga začasno spravil pri Ani Hrševi.

Razno.

× **Zakaj Francoska ne popušta.** Marsiko bi mislili, da vodi Francoska brez notranje potrebe spor z Nemčijo do skrajnosti. Iz besed angleškega preristera doznavamo, zakaj je Francija tako nepopustljiva. Nemčija je hitro pozabila, da je poražena in da je ona zakrivila svetovno vojno. Da je zmagala, bi narekovala mir tako, kot se govorili za časa vojne: «Franciji bomo pustili samo oči, da bo lahko jokala». Ententa neče uničiti Nemčije, toda Nemčija lahko plača in mora plačati. Lloyd George je navedel nekaj števil iz uničene Francoske, za koje obnovo je potrebnih letos 12 milijard. V severni Franciji je bilo poškodovanih 21.000 tvornic in industrijalnih podjetij, a produkcija je popolnoma uničena. Vse tvornice kovne, električne in strojarke industrije so bile oropane. 4000 tekstilnih podjetij in 4000 iz prehranjevalne stroke je bilo uničenih ali oplenjenih. 165 občin je bilo popolnoma razdejanih, 707 na tri četrtine, a 1650 na pol. Zrušenih hiš je 319.269, na pol zrušenih 313.675. Obnoviti je treba 7973 km železniške proge, 4875 mostov, 12 tunelov in

52.734 km cest, urediti je treba 3.800.000 hektarov zemlje. Izkopavanje premoga je padlo na polovico, od 42.000.000 ton na 21.000.000 ton. Lloyd George posebno naglašuje, da se je pustošenje premogovnikov vršilo z očitno namero, da se uničijo glavna produkcijska sredstva Francije in Belgije in da se tem zemljam onemogoči po vojni vsako tekmovanje z nemško industrijo. Spominjati nočemo na izgube mrtvih in na invalide, kojih penzije znašajo ogromne vsote. Dokler ne poravnava Nemčija odškodnine, ne dopušča Ententa nadaljnji razprav. Nemci pa se hočejo izogniti obvezam, ki so jih pred dve mi leti sprejeli, da ostanejo naposled poraženi zmagovalci. Vendar Francija ne odneha.

× **Šola za pobijanje socializma.** Severnoamerikanska liga za pobijanje socializma je osnovala v mestu Rakinu zavod, kjer se bo poučevalo, kako pobijati socializem v privatnem in javnem življenju. Liga bo, ako ta prvi poskus uspe, osnovala še več takih šol.

× **Nezmerno male mere.** V Kopenhagnu je imel nedavno profesor Pedersen predavanje o svojem najnovjšem odkritju nezmerno malih mer. Uspelo mu je s pomočjo elektrike izgraditi stroj, ki zaznamuje tisoči del milijotinke ene sekunde, t.j. deli sekundo na milijardo delov. Nadeja se, da bo s pomočjo tega stroja mogoče meriti električno točko, najti vsebino in kakovost elektrike.

× **Francoz in Rus pred smrtjo.** Arkadij Averčenko, ruski pisatelj, primerja prizore iz francoske revolucije s prizori iz ruske revolucije. Nekoč v francoski revoluciji je vlekla masa ljudi starega opata Morisa, da ga obesi na prvi svetilniški steber. Razume se, da je opat vprašal maso, kaj da hoče. «Hočemo te obesiti na kandelaber». «A mislite, da boste potem boljše videli?» je vprašal duhoviti opat in to vprašanje ga je rešilo. V Harkovu v Rusiji se je dogodil podoban slučaj. Sajenko, upravitelj «črezvičajke» je peljal obsojence na morišče. Na morišču so se obsojenci na poziv hladno oglašali in so brez ugovora pristopili. Ko je Sajenko klical Nikolskega, se ni nihče oglasil. Klical je drugič in zopet se ni nihče oglasil. V tem trenutku je Nikolski zviljal cigareto ravno pred očmi Sajenka. Zviljši cigareto jo je prižgal, odgrizel komad papirja in mirno izpjunil tobak, ki mu je prišel na jezik. Takoj nato se počasi in leno oglasi: «Kaj, tovariš Sajenko, vi hočete človeka dvakrat streljati? To, dragi prijatelj, ni mogoče. Tega Nikolskega ste včeraj ustrelili». «Ni mogoče». Nastala je tišina. Sajenko je prečrtal ime Nikolskega iz zrohnel: «Vrag vas vzemi! Človeka samo zmešate». «Tako je», je odvrnil Nikolski, «morate paziti!» Dva dni na to je bil Nikolski na svobodi. Avarčenko se bolj dopade Nikolski kot opat Moris. Morisu se je mogoče tresel jezik, ko je stavil svoje vprašanje, ali da se je tresel jezik Nikolskemu, ko je gledal Sajenku v oči in leno odgovarjal, kje bi danes bil!

× **AGITACIJA PRINCA WIEDA V ALBANIJI.** Volitve v Albaniji so končane. Po sestanku albanskega parlamenta bo sedanja vlada odstopila. Agenti princa Wieda živahno agitirajo za njegov povrtek v Albanijo. Najstarejši sin princa Wieda bi bil izklican za kralja. Katoliški Arnauti zagovarjajo to rešitev, al muslimani nočejo o povratku princa Wieda ničesar slišati. Pri razpravljanju o teh različnih v političnih nazorih je prišlo na več mestih do krvavih pretepov.

× **POPIS NA FRANCOSKEM.** 9. marca je bilo v celi Franciji dokončano izračunavanje statističnih podatkov ljudskega štetja. Od 39.601.509 prebivalcev je 19.154.441 moških in

19.937.689 ženskih. Od 11.696.663 rodbin jih 1.683.915 nima otrok, medtem ko jih ima 3.011.026 po eno dete; 2.557.943 po dva; 1.516.042 po tri; 880.914 po štiri; 793.185 po pet, šest ali več otrok; za 919.559 rodbin ni podatkov, koliko imajo otrok. Pa narodnosti se more računati od celokupnega prebivalstva na Francoskem na 37.779.508 rojenih Francozov, 252.790 po francozenih tujcev in 1.159.835 tujcev. Po stanu se deli prebivalstvo tako: 7.517.000 kmetov; 5.746.000 delavcev; 2.023.000 trgovcev; 1.543.000 uradnikov (vračunana je tudi vojska); 1.292.000 služabnikov, 929.000 proste profesije itd. Mestno prebivalstvo šteje 17.508.940, a podeželsko 22.093.318 prebivalcev.

× **IZ KRALJESTVA VELIKIH ŠTEVILK.** Vsakemu je znana igra «preferans», ki jo igra trojica ljudi na «marjaš» karte. Od treh igralcev dobi vsak po 10 kart, a dve ostaneta v takozvanem talonu. Nihče izmed igralcev gotovo ne sluti, koliko je v obče mogočih iger. Kombinatorika, ena od najbolj zanimivih delov elementarne matematike, nam kaže, da jih je: 2753 milijonov, 264 milijard, 408 milijonov 504 tisoč in 640. Če bi vse človeštvo igralo dan in noč preferans in sicer trojica eno igro v 1 minuti, bi bilo potrebno 10 let, da se izigrajo vse igre. Kdor ne verjame, naj računa.

× **ISLANDSKA BREZ LEDU.** Glasom brzozavnih vesti iz Reykjavika, glavnega mesta Islandije, vlada letos na otoku veliko pomanjkanje ledu, tako da je velik del prebivalstva, ki se bavi z nabiranjem in transportom ledu, ostal letos brez zaslužka. Led je na Islandiji potreben zlasti zaradi ogromne množine slanikov, ki se iz Reykjavika razpošiljajo v razne dele sveta. Vsled izredno mile zime ostal je letos južni del otoka brez ledu. V severnih delih otoka je sicer precej ledu, a komunikacije so tamkaj tako slabe, da ga ni mogoče spraviti v južne kraje. Na Islandiji se ne spominjajo, da bi bila kedaj tako mila zima kakor letos in da bi bilo manjkalo ledu.

× **ZENSKA KOT VLADARICA.** V srednji Indiji je država Bhopal, v kateri po tradiciji in zakonu sme vladati samo ženska. Sedaj vlada v tej državi kneginja, ki kaže mnogo pedagoškega talenta. Nedavno je naročila v Švici 2000 žepnih ur za svoje podanike, da jih nauči računati s časom.

× **DEKLE JE POGOLTNILO URO.** Ko je 16letna Saddle Noel iz Crooksville v severni Ameriki pomagala materi pomivati posodo, je dala svojo malo uro, katero je nosila na roki, v usta, in ko je zakašljala, ji je ura ušla po grlu. Pogoltnila jo je. Prepeljali so jo v bolnico, kjer so zdravniki konstatirali, da se ura nahaja v njenem želodcu. Takoj so jo operirali. Ko so uro vzeli iz želodca, je še vedno šla.

× **POVRATEK VOJNIH UJETNIKOV IZ SIBIRIJE.** Početkom tekočega meseca je iz Vladivostoka odplul angleški parnik «Gujarat». S parnikom, ki je namenjen v Trst, se pripelje precejšnje število vojni ujetnikov b vse avstro-ogrsko vojske. Med njimi je, kakor poročajo, tudi več Jugoslovancev. V poslednjem času je vračanje vojni ujetnikov nekam zaostalo. Čez Carigrad jih prihaja jako malo. Iz Turkestana se že delj časa sploh n hče ni povrniti.

× **NAJVEČJI BOGATAŠ NA SVETU.** Iz davčnih knjig Zedinjenih držav severne Amerike je razvidno, da je najbogatejši človek Zedinjenih držav in menda celega sveta John Rockefeller. Nagrabil je v svojem življenju premoženje 75 milijard dolarjev, od katerih pa je tretjino daroval v dobrodelne svrhe. Njegov letni dohodek znaša 40.000.000 dolarjev. Najbogatejša žena v Ameriki pa je gospa Harryman, vdova «kralja železnice», z letnim dohodkom 6 milijonov dolarjev.

× **HVALEŽNOST ODKLONJENEGA SNUBAČA.** V Parizu je nedavno umrl starejši človek, ki je vse svoje znatno premoženje zapustil nek znanki. V oporoki pravi, da je «ona bila pametna, da ga ni vzela za moža

ter mu tako omogočila, da je zamogel uživati vse prijetnosti neoženjenega človeka.»

× **KAKO TIHOTAPIJO AMERIKANCI.** V Newyorku so tihotapci s alkoholom priredili lep spreved. Mrtvaški voz je bil ves v črni, a za njim je korakala večja družba. Policiji se je zdel spreved sumljiv, ker udeležniki niso kazali nič kaj žalostnih obrazov. Ko je policija ustavila spreved in so se udeležniki hitro razpršili na vse strani, našla je v mrtvaškem vozu namesto mrtveca 60 sodčkov alkohola. Dva člana tihotapskega spreveda je policija zajela in aretovala.

* **ITALIJANSKI ODVETNIKI V SPLITU.** Iz Splita poročajo 14. marca: Včeraj so naši odvetniki v Splitu vsi prisegli. Pet italijanskih odvetnikov pa ni priseglo in so poslali pismo, v katerem izjavljajo, da jim že rapalska pogodba daje pravico opcije za eno leto. V istem pismu javljajo, da je italijanska vlada protestirala v Beogradu zaradi iste stvari. Tudi komandant «Puglie» je v istem zmislu interveniral pri splitski pokrajinski vladi.

× **ZENSKI POKRET NA KITAJSKEM.** Tudi na Kitajskem napreduje ženski pokret. To dokazuje tudi dejstvo, da študira na pariški univerzi letos 24 Kitajk. Štud rajo pa Kitajke tudi po drugih mestih — vse na državne stroške. Vpisane so na raznih fakultetah. Na čelu kitajskih dijakinj v Parizu je znana boriteljica za ženske pravice na Kitajskem gospodična Fume-Čeng. Izhaja iz stare plemiške rodbine. V mladosti je bila navdušena revolucionarka. V bojih meščanske vojne se je izkazala kot vrla junakinja. Študirala je že prej na pariški Sorboni ter napravila juridične skušnje. Te kitajske dijakinje prevzamejo v domovini vodstvo dekliških šol, ki se preuredi po evropskem vzorcu.

× **SKRIVNOST VONJA.** Znano je, da ima civiliziran človek slabo razvit čut vonja. Pri primitivnem človeku je ta čut mnogo bolj razvit. Indijanci n. pr. že od daleč zavohajo belega človeka, ki se jim približuje, a na poldivji Ainus v severnem Japanu še dancas zasledujejo divjačino samo s pomočjo svojega nosa kakor najboljši lovski psi. O velikem angleškem geologu Duklandu pr povedujejo, da je po peščici prsti, katero je ponjuhal, takoj vedel, kje se nahaja, ako je na izletu zašel. Tudi pri lovskem psu je ta pojav čuden. Ob gotovih dneh je njegov čut za vonj zelo razvit. Nekateri psi vohajo bolje ob vlažnih dneh, drugi zopet ob ranem jutru, nekateri pa popoldne.

* **TRAGIČEN SLUČAJ PRED POGREBOM KRALJA NIKITE.** Iz Antibesa se pariškim listom poroča o tragičnem slučaju, ki se je prijetil pred pogrebom bivšega kralja Nikite. Ko je v salonu vile Les Liserons ležal bivši kralj na mrtvaškem odru, njegovi hčeri princesa Ksenija in velika kneginja Nikolajevna pa klečali poleg njega, zaslišal se je iz sosedne sobe obupen krič. Princesi sta hiteli tja in našli sobarico Deval vs v plamenu. V sobi je bila eksplodirala svetilka s špiritom in goreča tekočina je obliła obleko nesrečnice. Princesama se je posrečilo pogasiti ogenj ter rešiti sobarici življenje.

OBČNI ZBOR

«Doma, reg. delavske stavbene zadruge z omejeno zavezo v Mariboru»

se vrši v torek dne 22. marca 1921 ob 18. (6.) uri zvečer v sejni sobi Posojilnice v Mariboru (Narodni dom) s

sledočim vs p o r e d o m:

- 1.) Poročilo načelstva.
- 2.) Poročilo nadzorstva.
- 3.) Odobrenje računskega zaključka za leto 1920 in razdelitev čstege dobička.
- 4.) Slučajnosti.

Ako je prvi občni zbor nesklepčen, se skliče po določlu načelstva drugi, ki je pa sklepčen pri vsakem številu glasov.

NAČELSTVO.

Svetovna vojna.

Dalje.

Princi se vsak dan množijo, vsak ima svoj dvorni krog, a za slavno dinastijo dan na dan je manj zalog.

Z njimi rastejo princeze, da ne vemo z njimi kam ker učijo se finese, jim je treba dvornih dam.

Vse to stane, stane, stane, kje naj jemlje se denar, za te stroške neprestane, kajti dvor je glavna stvar!...

Vsem je treba apanaže, mesečnih je treba plač, ta želi si ekipaže, ta zabave, ta palač.

Zraven grofje in baroni, tu markiz in tamkaj knez, vse to spada k slavni kroni in različna druga zmes.

Vse grofice, baronese cel kup kneginj in markiz, vse to noter nič ne nese, vse redi fideikomis!

In ker slavni rod cesarski rad bogato se gosti, položaj se gospodarski dan za dnevom bolj slabi.

Zraven ta nesrečna smola vsi želijo višjih plač, a z nobenega prestola ne oglasi se snubač.

Vojvodinje in princeze starajo se dan na dan, dvorne bale, dvorne plese obiskujejo zaman.

Davno že v cesarski hiši ni zarok in ne porok, ker povsod tako se sliši, rod habsburški je ubog.

Vsak ve, da degeneriran je cesarski stari rod, dasi je privilegiran, za nesrečo je povsod.

Zato dvor se je spremenil v družbo starih le devic, a za prince se namenil generalski je poklic.

Da samice niso same zase imajo svoj dvor, služijo jim dvorne dame, tu je vseh intrig izvor.

Vsi cesarski so gradovi davno prenapolnjeni, tam rede se člani novi in od njih izvoljeni.

Res v zakladu so milijoni, ki jih rod je skupaj zbral, vendar bo na škodo kroni, če izčrpa se do tal.

Ljudstvo že nemirno gleda, kaj na dvoru se godi, ko je vse okoli beda — duh uporni se množi.

V vojni se na to pozabi, nemogoč je vsak upor, prilika se ta porabi, da si opomore dvor.

Princi, vojvode, baroni, naj se aktivirajo, ker sorodniki so kroni, kmalu avanzirajo,

kmalu bodo generali vojskovodje vseh armad, plače bodo si pridali vsak si lahko kupi grad.

Kdor ima visoko službo je čez kaso gospodar — za zabavo ima družbo, in dobi še slavo v dar,

zraven lahko kaj pokrade, (kaj je v vojni milijon!) lahko spravi si zaklade, predno bo odšel v penzijo.

Eden iz cesarskih članov bo generalissimus, in na dvor iz glavnih stanov vozil bo cel omnibus.

Za vojake in prostake bo skrbel rdeči križ, o miru prilike enake za tatvino ne dobiš.

Vojvodinje in princeze bodo tam predsednice, vse najboljše se prinese lahko k nam v obednice.

Narod bo neumni zbiral in za vojsko bo skrbel, dvor bo zraven paradiral in največ za sebe vzela.

Za predsednika postavi naj se naš Franc Salvator, on naj vse tako napravi, da dobi največ naš dvor.

Kdor dobavlja za armado ta, kjer more, goljufa, in poveljnike z nagrado, podkupuje, kar se da.

Da bi nas ne goljufali, poskrbi naj Friderik, njega vsi se bodo bali, ker pozna trgovski trik.

Kadar vojna bo končana mesta bo za vse dovolj, Srbija bo poteptana, prazen srbski bo prestol.

Prince bomo tja poslali, vojvode in več princes (caherlina bomo dali, da ne uniči jih mrčes).

Na Balkanu je prostora za več pufarskih držav zato v interesu dvora treba resnih je priprav.

Drugi dan so žurnalisti od veselja vriskali, kar pisali so ti listi, so debelo tiskali.

Da balkanska se je kriza poostrila kar čez noč — ker se kuje iz Pariza okrog Avstrije obroč.

Da postala je napeta naša situacija, ker okrog in krog obeta se mobilizacija.

Kajti «Narodna obrana» moti miren sporazum, kar zgodi se sred Balkana, to je pravi bojni hrum.

Naša slavna monarhija, ima tam svoj delokrog, da se lahko prav razvija, treba ji je prostih rok.

(Dalje prihodnjič.)

Ravnokar je izšla brošurica:

v pesmih in slikah, I. zvezek.

SVETOVNA VOJNA

Izdala in založila „Domovina“.

Cena 4 krone.

Dobiva se pri kolporterjih, v trafikah in v upravi „Domovine“, Sodna ulica 6.

Ženski kotiček.

Varčnost, štedljivost ali varčnost je umetnost, ki bi jo pač morala razumeti vsaka gospodinja. Mož navadno pridobiva sredstva za vsakdanje potrebe, dolžnost žene pa je, da vzdržuje ta sredstva in jih plodonosno vporablja za vse člane svoje obitelji.

Ko pa začneš gospodarstvo ali gospodinjstvo, je pred vsem nujno potrebno, da se natančno poučiš, kakšne redne dohodke in kakšne stroške boš imela. Žena mora imeti vedno pred očmi, koliko zasluži mož ter mu ne sme nalagati vsled svoje ničmurnosti in razsipnosti nepotrebnih skrbi. Vedeti mora, s koliko vsoto mora računati mesečno. Po tej vsoti naj uravnava potem svoje izdatke.

Živi, kakor moreš, a ne kakor bi rada. Ogibaj se vsega, kar presega tvoje moči! Ne izgovarjaj se sebi in drugim, da pač treba živeti «primer-no svojemu stanu», ter ne troši denarja za stvari, ki niso neobhodno potrebne, češ: kaj porečejo drugi, če bi se nosili tako skromno. Gospodinja naj pomni, da živi predvsem za svojo obitelj, ne pa za vnajni svet!

Koliko je zakoncev, ki si uredijo svoji poroki vse najsijajnejše: Stanovanje mora biti veliko in krasno, hišna oprava v najmodernejšem slogu, niti najmanjše stvarice ne sme manjkati, perilo mora biti najfinejše in kuhinja imenitna. Kjer ni denarja, treba vzeti seveda na dolg. Toda življenje je drago, pridejo nezgode, bolezen, družina; kakor hitro je v hiši otroček, že skoraj ni več možno izhajati z enim poslom, kdor hoče biti «nobel» si vzame še enega. In tako mora priti za to smešno parado — sramota. Oglašati se začno upniki in vse življenje se ne moreta osvoboditi tak mož in taka žena morečih, zakonsko ljubezen in slogo uničujočih skrbi, svojih otrok ne moreta vzgojiti in izobraziti tako, kot bi bilo potreba ter jih pustiti končno v bedi.

Vsakemu pametnemu človeku je pač ljubša v skromnih razmerah živeti rodina, kakor pa obitelj, ki nastopa z največjo eleganco, o kateri pa govori vse mesto ali vas, da ima vse polno dolgov.

Zato naj bi vplivale mlade žene na svoje može, da so skromni v vsakem oziru, saj sčasoma si lahko izboljšajo življenje, ako jim to dopušča razmere. Omilile naj bi jim dom, da ne bi pohajali v gostilne. Pri nas je v večjih krajih v navadi, da morajo moški kar vedno posedati po gostilnah. To velja zlasti za preprosto ljudstvo. Kar se čez teden zasluži, vse to se poganja ob nedeljah po goltancu! Potem pa toži naš delavec, da je zaslužek preslab, ter vzdihuje kmet, da kmetija ne donaja nobenega dobička več. Resnica pa je, da je večkrat alkohol vladar med delavci, kmeti in včasih celo med gospodi. In tu ima zopet žena lepo nalogo, da odvrta moža od tega pogubonosnega vladarja! Navaja naj ga, da pije doma — če že mora piti — kjer ima gotovo dovolj četrta ali pol litra vina, v gostilni ga pa spije še enkrat toliko ali pa še več! Alkohol ugrabi človeku zdravje in denar! Pri današnji draginji pa stroški že pri najmanjši lahkomišljenosti lahko

prekoračijo dohodke in potem se začne življenje na račun drugih, ki vodi končno do propasti ter ugonobi toliko rodbinskih sreč. Torej ne izkušaj imponirati z lažnim bleskom, nego živi tako, kakor je prav zate in za obitelj.

Zato pa začni z majhnim! Bodi takoj spočetka skromna in ponižna, kajti na boljše življenje se kaj hitro navadiš, zelo, zelo težko pa bo pogrešala vsa rodbina izobilja, ako se ga je že navadila.

Kupuj vedno le najpotrebnejše in to šele tedaj, ko imaš gotovi denar v rokah. Na upanje jemlji pač le v najsikrajnejši sili in le toliko, kolikor je neobhodno potrebno. Nič ni težjega in hujšega, nego plačevati dolgov, ki se silno hitro množe.

Ne nabavljaj si razkošnega pohištva in dragocenih oblek, če ne moreš takoj vsega z lahkoto plačati! Ne pripravljaj celih gostij, ne peci in ne cvri, nego kuhaj skromno, če so tvoji dohodki tudi skromni. Koliko grenkih ur boš prihranila na ta način sebi in svojemu možu.

Tudi ne jemlji preveč stvari na obroke, ako ni to nujno potrebno! Hrani raje denar in šele ko ga dovolj nahraniš, kupi ter plačaj; tako boš kupila ceneje in bolje.

Za vsak mesec si napravi že koncem prejšnjega meseca proračun in ko dobiš določeno vsoto, deni takoj na stran denar za stanovanje, za drva, za davke, obleko i. dr.; poravnaj potem redne mesečne stroške (služkinja, mleko, prodajalna itd.); kupi vse potrebno, preračunaj dnevne izdatke, — pri čemer ne pozabi «raznih malenkosti» (šolskih potrebščin za otroke, popravi obutve in obleke i. dr.); šele ko poravnáš vse to, moreš uporabljati ostanek za druge potrebe. Vkljub natančnemu proračunu izdaš vendar vsak mesec navadno več, kot si misliš in nameravala spočetka. In tudi s tem mora računati vrla gospodinja, da jej ne poide denar pred koncem meseca.

Če naročiš kaj pri kakem rokodelcu ali obrtniku, dogovori se vedno že naprej, koliko bo veljala stvar ter se ne daj odpraviti z običajnim odgovorom: «Bom že napravil, da boste zadovoljni». Ako ni možno natančno določiti vsote, pa poizvedi vsaj približno ter misli na to, da bo skoro gotovo višja, kakor jo je obrtnik ali delavec določil. Ne išči pa vedno in povsod cenjenih delavcev, ker je mogoče da delajo pač ceno, a prav zato slabše in uporabljajo manj vredno blago. Ako si se preverila, da ti v kaki trgovini ali delavnici dobro postrezajo, tedaj nikar ne menjavaj trvdke, ker stalni odjemalci imajo vedno prednost in dobivajo dobro blago za primerno ceno.

Jako potrebno in dobro je, da si vpisuje gospodinja vse, tudi najmanjše dnevne stroške v posebno knjižico. Te stroške naj sešteje na večer, da vidi, ali ni prekoračila določenega proračuna. Tako gospodinja vedno nadzoruje samo sebe ter še lahko zasleduje, v katerem letnem času kako stvar najboljše in najceneje kupi, kdaj so izdatki največji in kdaj najmanjši. Po tem se ravna v bodoče.

Štediti se pravi tudi o pravem času kupiti. Ob južnem vremenu dobim n. pr. pozimi slanino, jajca, kuretino,

divjačino ceneje, nego o hudem mrazu. Seveda treba ostati stanovitna: Ako je kaka stvar zelo draga, je ne kupim, dokler se ne poceni. Mlade zelenjadi n. pr. ne bom kupovala v zgodnji spomladi, nego počakam še nekoliko. Novega krompirja ne kupujem takoj, ko ga ugledam prvokrat na trgu, nego potrpim nekaj dni. Bodi skromna sebi na korist in navajaj se, da si znaš odrekati!

Seveda so pa tudi trenutki in časi v gospodinjstvu, ko so večji izdatki naravnost potrebni. Gospodinja pač mora imeti dalekoviden pregled ter mora znati razločevati, kdaj je varčnost na mestu in kdaj ne. O pravem času štedi mati, če naredi in preskrbi vse v najbolj primernem času, če zašije vse sproti, dokler ni prepozno, če zna preurediti staro svojo ali večjim otrokom že premajhno obleko za manjše bratce in sestrice, skratka če zna iz malega mnogo narediti. Ne zavrzi ničesar, ker vse se da porabiti!

Nikakor pa ne sme gospodinja skopariti pri hrani, ki bodi pač preprosta, a skrbno pripravljena in zadostna.

Neumestna je tudi varčnost v kulturnem oziru in nespametno ravna ona žena, ki si nikdar ne privoščiti nikakega razvedrila. Kupiti si kako knjigo, naročiti se na kak časopis, to ni potratnost, nego je gospodinja naravnost potrebno. Kajti žena ne sme biti samo tovarna živina ali stroj, nego naj se poleg svojih gospodinjstkih poslov pobruga tudi za svojo duševno izobrazbo! Kajti samo v izobrazbi žene je njena rešitev, samo prosvetljena, v glavnih vprašanjih vsaj deloma poučena žena more postati enakopravna možu ter more biti vse življenje prijateljica svojemu soprogu in svojim odraslim otrokom. Le ženska, ki se zanima za kulturne pojave, more ostati duševno in telesno sveža, kajti ne samo pretirano delo, tudi duševno brezdelje uničuje človeka ter ga dela nezadovoljnega in sitnega.

Varčnost mora imeti torej tudi svoje meje ter naj se razteza bolj na telesne potrebe kakor na duševne.

V poletnih mesecih so navadno vsa hranila cenejša, tudi je treba manj drv in luči, torej so v tem času izdatki navadno manjši. Zato pa mora že tedaj skrbeti dobra gospodinja za zimo. V dolgih spomladnih in poletnih dnevih naj našije perila za svo obitelj: ko je sadje zrelo, naj pripravi nekaj vkuhanega sadja, kislih kumaric, suhih gob ter razna domača zdravila (lipovo cvetje, kamilice in drugo). Od julija do septembra nakupi drv in premoga za zimo; oktobra in novembra si pripravi zimske zelenjadi: zelja, ohrovta, krompirja, repe, redkve, čebule, peteršilja in jabolka. Največji stroški so navadno ob

novem letu; kjer so že večji otroci, pa v začetku šolskega leta ter meseca decembra.

Če žena sama gospodinja, zado- stuje, da si vzame skromno pomoč, to je preprosto služkinjo, ki je cenejša in ne zahteva mnogo. Drugače pa je seveda, če žena tudi služi, bodisi kot uradnica, trgovka, učiteljica, šivilja ali kaj sličnega. Tedaj pa je dobro izvežban posel cenejši, ker ne pokvari in ne potratni toliko ter mu hišna gospodinja lažje prepusti gospodinjstka dela. Vendar pa ne bodi prezaupljiva! Če tudi imaš drugje opravka, vkljub temu ne daj gospodinjstva popolnoma iz rok! Zjutraj opoldne in zvečer ti že še ostane nekaj časa, da nadzoruješ hišo. Navajaj svoje služkinje na strog red v vsakem oziru ter zahtevaj vsak večer od njih natančnega računa za izdani denar. Ako si praktična, energična in urna ter imaš vsaj najpotrebnejše, se ti ni bati, da bi ne mogla izhajati.

Ali

ste

že

član

Jugoslovanske
Matice?

Dober dan! in nikakih bolečin ne boste imeli, če uporabljate Fellerjev Elsa-fluid in Elsa-kroglice, 6 dvojnatih ali 2 specialni steklenici Elsa-fluida 42.— K. 6 katalic Elsa-kroglice 18.— K. Ideal vseh sredstev za negovanje lepote so: Fellerjeva obrazna pomada močnejše vrste 15.— K. Fellerjevo pravo medicinalno lilijino mlečno milo z znamko „Elsa“ 19.— Fellerjeva Tannokina-pomada za rast las, veliki lonček 15.— K. — Tudi vsi drugi Elsa-izdelki trvdke Eugen V. Feller, v Donji Stubici, Elsa-trg št. 360 na Hrvatskem so vseskoz zanesljivi in priporočljivi.

Varčna gospodinja
rabi edinole

GAZELA MILO

ki je najboljša
in najcenejša

Iz Havre v Ameriko

samo 6 dni.

Izdaja vozni listkov za vse boljše linije.

Tozadevna pojasnila daje edino:

koncesijska potovalna pisarna trvdke

Ivan Kraker v Ljubljani

Gosposvetska (prej Marije Terezije) cesta 13, Kolizej.

Delniška glavnicar
K 30,000.000

Jadranska banka :: Podružnica Ljubljana

Rezerve: okrog
K 10,000.000

Centrala: Trst. Podružnice: Beograd, Dubrovnik, Dunaj, Kotor, Maribor, Metkovič, Opatija, Split, Sarajvo, Šibenik, Zader, Ekspozitura Kranj.

Sprejema: Vloge na knjižice. — Vloge na tekoči in ziro-račun proti najugodnejšemu obrestovanju. — Rentni davek plača banka iz svojega.

Kupuje in prodaja: Devize, valute, vrednostne papirje itd.

Eskontira: Menice, devize, vrednostne papirje itd. Izdaja: Čeke, nakaznice in akreditive na vsa tu- in inozemska mesta.

Daje predujme: na vrednostne papirje in na blago, ležeče v javnih skladiščih. Daje trgovsko kredite pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema: Borzna naročila in jih izvršuje najkulantneje

Brzjavni naslov: Jadranska.

Telefon št. 257.